7175

Biblioteca de LO TEATRO REGIONAL.—Obra n.º 156

LOS MINAYRES

Drama en tres actes

escrit en prosa

ORIGINAL DE

Manel Rovira y Serra

Estrenat ab extraordinari aplauso en lo Teatro Català (Romea) la ve'lla del 4 de Desembre de 1899.

Preu: DUAS PESSETAS

JOAQUIN VIL
CORRESPONSAL DE PERIÓDICOS
KIOSCOS "EL SOL"
BARCELONA

BARCELONA

Biblioteca de "Lo Teatro Regional"

Ronda de Sant Pere, 19 y 21, 1.º, 1.ª

1900

Biblioteca de LO TEATRO REGIONAL.—Obra n.º 156

LOS MINAYRES

Drama en tres actes
escrit en prosa

ORIGINAL DE

Manel Rovira y Serra

Estrenat ab extraordinari aplauso en lo Teatro Català (Romea) la vetlla del 4 de Desembre de 1899.

BARCELONA

Eduard Albacar, impressor
Carrer de Valencia, 247
1900

REPARTIMENT

Personatjes	Actors
Elvira.	*Sra. Clemente.*
Tayona.	» *Monner.*
Felip.	*Sr. Borrás (E)*
Mateu	» *Santolaria.*
Rafel.	» *Guitart.*
En Baldufa..	» *Fuentes.*
El Galant.	» *Fernández.*
Tófol.	» *Manso.*
Mero..	» *Ros.*
Sidro..	» *Doménech.*
Toni.	» *Castells.*

Coros y gent del poble.

L'acció en nostres dias y te lloch en un poble de la provincia de Barcelona; comensa á mitj demati y acaba á mitja nit d'un mateix dia d'istiu.

Dreta y esquerra del actor.

Direcció artística á cárrech de D. ENRICH BORRÁS

Queda fet lo diposit á fi de prevenir tots los drets.
Pera los que á tals se referesca, es del cas entendrers ab don Joan Molas y Casas;Hospital, 12, segón, ó bé ab sos respectius representants.

ACTE PRIMER

Decoració: Barri d' una casa de pagés; á l' esquerra la fatxada, en primer terme una finestra ab reixa, en segón terme la porta d' entrada gran Devant de la fatxada de la casa, un emparrat, dessota una taula rodona y banchs de pedra. Al foro portalada molt gran de sortida. A dreta y esquerra d' aquesta portalada una paret de tanca, que per l' esquerra s' uneix ab la casa y á la dreta acaba en la primera caixa de bastidors. La paret de tanca estará enramada per rosers ab flors de diferents colors. Al foro teló de montanya ó bosch y pe'is costats arbres frondosos, queyent los brancalls y fullatje per sobre la paret de tanca. En lloch apropósit, una font ab aygua corrent. Penja d' un dels pals á travessos del emparrat, pero devant de la finestra de la casa, una gavia elegant y dintre un canari.—Es de día.

ESCENA PRIMERA

ELVIRA, *ricament vestida al istil de montanya y enjoyada de festa com disposada á anar á missa major, está fent un pom de flors ab las que talla ab unas estisoras dels rosers de la paret de tanca, segons ho marqui 'l dialech.* FELIP, *vestit ab pantalón y ermilla de panyo negré, calsant botas y ab camisa planxada de coll girat y xal negre, s' estará assentat en un dels banchs de pedra de l' esquerra, contemplant acentuadament embobat á Elvira, mentres cull rosas.*

FEL. Ves quin diantre d' ideya; volguer fer tú mateixa 'l pom.

ELV. (*ab tó coquetó.*) Es que las flors farán més olor si jo las cullo.

FEL. Tot podría ser.

ELV. La Mare de Deu m' ho estimará més; jo li faig lo pom y jo l' hi porto. (*per una rosa vermella del roser.*) ¡Quina una de tan hermosa!

FEL. (*fixantshi pero sense mourers.*) Sí que ho es.

ELV. Fins me dol tallarla de la branca.

FEL. Y déixaili; es a dir, fes lo que vulguis.

ELV. No, no, la cullo; que la Verge s' ho mereix tot.

FEL. ¡Ah! bé; aixó sí; tot l'hi debém á n' ella.

ELV. (*per la rosa que ha tallat y baixant al prosceni*) ¡Y que maca!

FEL. (*Aixecantse s' acosta á Elvira y la mitj abrassa; sempre més embobat.*) ¡Com tú!

ELV. (*mitj avergonyida.*) Me tornaré vermella... com la rosa.

675097

FEL. ¿Qué no t'ho puch dir?

ELV. Sí; pero m'ho sento tantas vegadas...

FEL. Es que sempre ho serás de maca y... sempre t ho diré... ¿sents?

ELV. *(abstreta contemplant la flor diu entre dents:)* ¡Rosa! ..

FEL. ¿En qué pensas?

ELV. Y qu es estrany; moltas vegadas hi he pensat; color de rosa...'aquesta si que n' es del color que 'n dihuen de rosa; mes, á n' aquí *(pel pom)* n'hi ha de totas y també son rosas.

FEL. Y ves que t' encaparra ara...

ELV. *(per un altre rosa del pom, tant grosa com l' altre pero d' un altre color.)* Y aquesta tambe n' es de maca.

FEL. *(molt carinyós, pero may ab tó ridicul.)* Com tú.

ELV. *(com dolguentli que li repeteixi, pero sempre carinyosa.)* ¿Altre vegada?

FEL. ¿Te sab greu?

ELV. *(ab sencillés.)* De greu no me 'n sab; no me n'ha de saber, vos m'ho podéu dir tot.

FEL. *(reprenentla pero ab suavitat.)* ¡Vos! ..

ELV. Tú; dispensem... Sou...

FEL. ¿Qué?...

ELV. ¡Ay!... els lo meu marit; ja ho sé; pero jo us considero com considerava al meu pare, que Deu l' hagi perdonat.

FEL. *(ab marcada intenció y recelant.)* ¿Y m' estimas?

ELV. Tant com á n' éll; ¡y que me l' estimava á n' el pare!

FEL. *(ab retinguda malicia.)* ¿No més com á n' éll?

ELV. No podria estimar mes. *actitut de 'n Felip dominant la seva recansa.)* Tú m'ho vas dir al casarnos: serás la meva filla.

FEL. Y la meva muller; lo capellá va ferten.

EVV. *(mitj avergonyida per la recriminació.)* Tant se val; si jo ja us estimo tant com puch. *(sumisa.)* Soch vostre... *(á una indicació de Felip.)* Soch teva; cumpleixo ab lo precepte sant de l' glesia.

FEL. *(mitj abrassantla ab nerviositat.)* Es que jo, Elvira, n' estich geló's de tú.

ELV. *(somrihent ab dissimulo.)* ¡Y ara! no te 'n dono pas motiu.

FEL. Es cert. *(com volguent allunyá una idea que'l domina.)* ¿M' estimas forsa, no es aixo?

ELV. Forsa.

FEL. Tornamho á dir.

ELV. Forsa... ¡Ay, ay!

FEL. Així, Elvira. *(ab passió anant estranyent á Elvira en son pit, fins casi desfullar lo pom de flors. En aqueix moment apareix pe 'l foro*

Mateu, quedantse parat al portal, dolguentli de trobarlos abrassats; somriu ab malicia.)

ELV. (*ab salameria.*) Me desfullarás las rosas y son per la Verge.

FEL. No sé 'l que 'm faig; n' estich de content; es que n' estich. (*tocan tres batalladas del campanar de l' Iglesia d' aprop.*)

ELV. Las tres batalladas. ¡Jesús!

TAY. (*desde dintre.*) ¡Elvira!

FEL. Ma germana ja 't crida

ELV. (*dirigintse á la porta de la casa.*) Ja vinch, Tayona. (*acostantse amorosa á Felip.*) Me n' hi vaig; que 'm tinch de posar la mantellina nova de blonda; avuy l' estrenaré.

FEL. (*ab l' idea d' avans.*) ¿No m' enganyas?

ELV. ¡Y ara! Si tú me l' has regalada.

FEL. No es aixó ¿Si m'ho has dit de cert que me estimas?

ELV. Forsa.

FEL. ¡Que m' agradas! (*L' abrassa de nou é indicant que vol ferli un petó, Elvira, que l' hi comprent l' intenció l' hi diu, feu, Felip li fá ja un petó al front.*)

ELV. Fatulo.

FEL. (*pe 'l pom de flors.*) No tinguis por.

ELV. Haurán girat lo missal. (*Se 'n va per l' esquerra saltironejant.*)

ESCENA II

FELIP Y MATEU

(*Felip contemplant joyós á Elvira com desapareix per la casa; Mateu sempre somrihent, ha anat baixant al prosceni sense ser vist; fins que al quedar sol Felip, s' hi acosta tocantlo per la espatlla. Mateu vestirá ab trajo nou de menestral en dia de festa, gorra de visera y corbata de colors llampants.*)

MAT. ¿Donchs us estima l' Elvira, Felip?

FEL (*com agradantli que ho hagi vist.*) ¡Ah! ¿Ho has vist?

MAT. A fé d' home de bé; y que á mi mateix me sembla mentida; vaja, nu dos enamorats.

FEL. (*ab fermesa.*) Jo no n'hi duptat may.

MAT. (*ab intenció marcada.*) Felip: las donas son com las nous.

FEL. (*neguitós.*) ¿Qué vols dir?

MAT. Que las closcas totas ho son de nou; pero la nou de vegadas no s' hi trova al trencar la closca.

FEL. (*molt neguitós y enlayrat.*) Parla clar.

MAT. «Nada»; que jo no us ne parlo més si us poséu aixis.

FEL. Digas; es lo meu génit.

MAT. Avans no 'l teníau.

FEL. (*neguitós sempre; volguentho dissimular.*) Pero ara 'l tinch.

MAT. Desde qu' us van casar.

FEL. Perque me l' estimo á l' Elvira y no ho puch creure que m' enganyi.

MAT. Y jo bé que me 'n alegraría; avuy ho sabrém.

FEL. Mon germá no vindrá; m'ho hauría escrit.

MAT. Si 'l Rafel no vé haurán sigut falornias; jo hauré tingut pá al ull; pero si 'l Rafel vé á festa, jo m'hi jugo tant com tinch, es més, m'hi jugo 'l cap que val més de lo que tinch, qu' ells dos s' estiman.

FEL. Mateu, sembla que hi gosis en martiritzarme.

MAT. A fé d' home de bé, que no 'm sabría pas greu de renyir ab vos y que m' errés de mitj á mitj; massa afecte qu' us porto, per aixó hos aviso.

FEL. Gracias; ja ho sé qu' ets un bon amich.

MAT. Deu anys de ser á la vostra colla; ara 'n fora hora.

ESCENA III

DITS Y TAYONA (*per la porta de la casa.*)

TAY. (*desde la porta.*) ¿Qué vols entrar per acabar de vestirte ó vols que t'ho porti aquí?

FEL. (*que no ha reparat en Tayona y abstret ab lo que l'hi ha dit Mateu.*) Pero... ¿tú com ho saps qu' ells dos s' estiman?

MAT. (*dissimulant.*) Miréu que us diu la vostra germana

FEL. (*malhumorat perque l'hi trencan la conversa.*) ¿Qué hi há?

TAY. (*mitj ab cantarella, com indicant que 's fa tart.*) ¿Si vols entrar per acabar de vestirte, ó vols que t'ho porti aquí?

FEL. (*ab mal humor.*) Rés; ja no hi vaig á missa.

TAY. (*sorpresa.*) ¡Y ara!

MAT. ¿Qué feu, Felip?

TAY. ¡Y l' Elvira que ja está de pontificial!

MAT. Y sí, home; á la missa major de la festa dels minayres, ¿faltarhi vos?

FEL. (*de sopte; com repensantse.*) Tens rahó. (*A Tayona.*) Ja vinch. (*Tayona ab dissimulo se 'ls mira estranyada y fá mutis.*) Mateu: Deu te 'n reguart que lo que 'm dius no fos cert.

MAT. Millor; perdería ab gust la vostra amistat.

FEL. (*Ab ira.*) La vida perderías.

MAT. (*ab interés dissimulat.*) ¿Y si ho fos de cert?

FEL. (*duptant y enérgich.*) Allavoras... no ho sé; potsé la perderíam tots la vida. (*mutis per la esquerra; Mateu lo contempla somrihent ab satisfacció.*)

ESCENA IV

MATEU *en l' actitut indicada. Entran pe 'l foro alegroys,* BALDUFA *ab la vara d' arcalde.* TOFOL, MERO, SIDRO, TONI *y molts homes del poble; tots vestits de festa.*)

BAL. ¡Ola, Mateu! ¿y el senyor arcalde?
MAT. (*contestant d' esma.*) Ja surt.
MERO Y no n'hi digas de senyor que no ho vol.
SIDRO Bé, com que 'n Baldufa l'hi es l' agutzil.
BAL. Y es net. (*Mateu segueix abstret ab la seva idea*)
TOF. Agutzil y net... mentida.
TOTS Ja, ja, já...
MERO ¿Qué t' empatollas?
BAL. No fassis el plaga; perque ó sinó t' «arrastro»; soch de la justicia. (*per la vara.*)
TOF. Tú lo qu' ets un caball de tuti.
TONI Justos.
SIDRO Té acudits.
BAL. ¿Per qué ho soch?
TOF. Perque arrastras. (*tots rihuen.*)
BAL. (*seguint la broma.*) Ja tens sort qu' ets el millor baix del coro ó sinó t' incomunicaba desseguida.
TOF. Jo baix... ja, já. *per l' estatura.*)
MERO Aixó may.
TOF. Aniríam venuts.
SIDRO ¿Com ho faríam sense éll? Avuy qu' estreném la serenata.
MAT. (*que tracte de sopte de dissimular sa actitut, interveninten la conversa*) ¿Tant mateix avuy?
BAL. Sí, noy, sí; y que la sabéu d' alló millor.
MERO Mossen Jaume ja 'ns ho ha dit.—Minyóns, ja podéu anar sols.
TOF. Be, pero acompanyat dels baixos; y sobre tot de jo. (*Donantse ridiculment importancia.*)
BAL. ¡Oh! sí que dona bó de sentirvos.
MAT. ¿Com fá?
SIDRO (*fent indicació perque no ho cantin.*) No s'hi val; ja sabéu com hem quedat.
MERO Sí, té rahó, fins al vespre.
BAL. (*a Mateu.*) ¿Que no t'han dat cap programa de las festas?
MAT. N' he llegit un á casa de la vila; semblava un cobrellit; tot de coloraynas; l'han penjat á la brana del balcó.
SIDRO No vol pás dir aquell en Baldufa.
TOF. Vol dir los fills d' aquell.
MERO Just; els petits.
MAT. No 'n sabía res.
BAL. ¡Y qu' estás atrassat! Té aquí 'n tens un. (*Trayentse de la butxaca un feix de progra-*

mas y separantne un ab la punta del dit que se 'l mulla l'hi dona.)

SIDRO (*á n' en Baldufa.*) Au, llegeixli tú mateix.

BAL. ¡Si 'n sab més que jo!

MAT. (*sempre parlant distret.*) ¿Y la cansó que deveu?

BAL. Tàral-legeli tú, Tófol.

TOF. No; aquest (*signant á n' en Mero*) jo li faré 'l baix.

SIDRO Y jo 'l segón.

MERO ¿Com fá la lletra?

BAL. «Los minayres son el Deu»...

MERO Ja, ja...

TOTS (*menos Baldufa y Mateu.*) «Los minayres... (*van per entonar la cansó y en aquest moment apareixen per la casa, Felip, ab americana y gorra de visera, Elvira ab mantellina blanca de blonda y detrás seu arreglantli, la Tayona.*)

ESCENA V

DITS, FELIP, ELVIRA Y TAYONA

FEL. (*malhumorat.*) ¿Qué hi ha que dir dels minayres?

BAL. (*com volguentse escusar.*) Res; aquest que... (*de repent cridant:*) ¡Visca 'l senyor Arcalde!

TOTS ¡Visca!

FEL. ¿Y ara? ¿qu' us heu tornat ximples? (*ningú gosa á contestarli.*)

TAY. (*per la mantellina.*) La portas una mica entregirada.

FEL. ¿Qu' es tot això?

ELV. (*á Tayona per la mantellina.*) ¿Voléu dir?

TAY. Gírat. (*li posa una agulla.*)

BAL. (*á n' els seus companys.*) Au, ¿qui li contesta?

MERO Dígali en nom de tots.

FEL. (*sempre enérgich, esperant la contesta.*) ¿Acabarém?

SIDRO (*estemordit, dirigintse á n' en Tofol.*) Hem quedat que tú...

TOF. (*adelantantse resolt.*) Que tantas paperinas, net; que nosaltres, aquest, aquest, aquest y jo... y vamos, tots plegats... nosaltres... venim de comissió y... (*no sabent que dir, crida:*) ¡Visca 'l senyor arcalde!

TOTS ¡Visca!

FEL. Prou; tú, ¡Carlets!

BAL. ¿Que manéu?

FEL. Deixa la vara.

BAL. Es que...

FEL. La vara.

TOF. Que 'n fará dugas. (*Baldufa atemorisat deixa*

la vara sobre la taula, que torna á agafar al fer mutis al final d' aquesta escena.)

FEL. Han de saber que jo avuy no soch l' arcalde. La festa es pe 'ls minayres y ab ells no hi pot res lo Gobern.

TAY. Que farém tart.

FEL. Tú, calla. (*Tayona fa mutis á la casa.*)

MERO Pero si l' arcalde...

FEL. Muixoni. L' arcalde no es ningú.

TOF. Mireu Felip que...

FEL. Aixís; Felip, y res més que Felip; tots som fills del trevall; nats de la pols de la terra.

TOF. Donchs...: ¡Que viscá 'n Felip!

FEL. (*reprenentlos*) No; ¡que viscan els minayres!

TOTS ¡Viscan!

FEL. ¿No es aixís, Elvira?

ELV. Be ho es.

SAL. ¡Viscan els minayres!

TOTS. ¡Viscan! (*Mutis tots, menos Mateu pe 'l foro dreta.*)

ESCENA VI

MATEU y TAYONA, *que apareix per la porta de la casa, ab una paperina d' escayola y unas fullas de escarola y despenjant la gavia, la posa sobre la taula y l' arregla convenientment durant lo diálech ab en Mateu.*

MAT. ¿Y vos, Tayona?

TAY. ¿Y tú?

MAT. Jo ja ho veréu; per ara bó.

TAY. (*sempre intencionadament.*) Y jo bona.

MAT. ¡Oh! Bona, bona y trempada cem un pésol.

TAY. Aixó de pésol per tú; que ab una...

MAT. També teniu rahó.

TAY. (*per l' aucell que arregla.*) Ti, ti... pobret, la teva mestressa no hi ha pensat avuy ab tú.

MAT. Com qu' es la festa y avuy fa de reyna.

TAY. ¿Eh que 'n fa de goig l' Elvira?

MAT. ¡Que si 'n fá dihéu!

TAY. (*sempre intencionadament*) ¡Ya t' agradaria!

MAT. A fé d' home de bé.

TAY. (*per la menjadora del aucell, que bufa*) Si tot son pallofas; no mes li quedaban quatre grans d' escayola. . pobret... tit, .. tit...

MAT. Si... qu' amigo... y diguéu Tayona; ¿lo vostre germá hi deu está embobat ab l' Elvireta?

TAY. Tu dirás.

MAT. No n' hi ha per menos; si la posessin per verge al altar, jo no me 'n deixaría perdre ni una de missa.

TAY. Y ara hi caich; ¿y donchs?

MAT. Hi anat á la primera.

TAY. Embustero; á missa matinal no mes hi aném

las que 'ns fiquem al llit quant s' ajocan las gallinas.

MAT. Qué us diré... vaya, no me 'n arrepenteixo; si hi pogués anar per mirarme á l' Elvireta ja hi fora y que no me 'n treurían ni á fums de sabatots.

TAY. Aixó ray; no cal pas anar á missa.

MAT. No vinguéu ab falornias; ja ho sabeu qu' el vostre germá n' está gelós... massa gelós.

TAY. (*omplint l' abeurador ab l' aygua de la font y fent lo que indica.*) Vaja, ara l' aygua y l' escaroleta.

MAT. Y si ella fos al altar.. ¡com que á missa s' han de mirar los sants (*perque la Tayona 's fá 'l distret*) ...¿m' entenéu Tayona?

TAY. (*Per l' aucell*) Aixís.

MAT. ¿Me sentiu lo qu' us dich¿

TAY. (*Fingint mal humor*). ¿Qué?

MAT. Que si fos al altar, me la miraría sempre y fins resaría de cor... perque jo, hos ho juro, ne tinch de cor.

TAY. Y qué t' embolicas?

MAT. També 'n sé d' estimar jo, Tayona.

TAY. Y jo mes que tú; fins á las bestias; ja ho veus com si fos un fill meu... (*Referintse á l' aucell qu' acaba d' arreglar, penjant la gabia.*)

MAT. Es que l' Elvireta ..

TAY. Y quin radiantre de fal-lera; torna ab lo mateix.

MAT. Es que jo vos ne voldría parlar forsa d' ella; que n' estich molt de content quan ne parlo.

TAY. Be; pero que 'n treus? lo que no 's cou per tú, deixaho cremar.

MAT. Es que si son pare no s' hagués mort tant de repent me l' hauría donada, y ho fora de meva; ¿ho sentiu Tayona?

TAY. Qui ho sab, mare de Déu.

MAT. Jo ho sé; que quan jo obría mina al costat de l' Andreu, sempre ho deya que jo era un galant xicot; y...

TAY. (*fugint de la conversa*) Noy dissimula qu' haig de fer la crema. (*Mutis per la casa*).

MAT. (*mirantse ab malicia á la Tayona.*) ¡Mala negada...!

ESCENA VII

MATEU, BALDUFA Y EL GALANT (*pel foro dreta. Baldufa portant una maleta.*)

BAL. «Adelante trovedor, que la cornada se acaba».

GAL. ¿Es á dir que ja hi som?

BAL. Just; aquí tindrá 'l seu «alocamiento.» (*reparant ab Mateu.*) ¡Ola, Mateu!

GAL (*saludant cortesment creyent qu' es l' amo de la casa.*) Deu lo guart.
MAT. (*contesta distret.*) Bon día.
BAL. Es el galant de la companyía que ha de fer la comedia d' aquesta tarde al embalat.
MAT. ¡Ah! ja.
BAL. (*espolsant un banch.*) Segui, segui.
GAL. (*seyent.*) Ab permís; qu' estich una mica cansadot.
MAT. ¿Qu' han vingut á peu?
GAL. No, cá.
BAL. (*com reprenentlo.*) ¡Home, á peu!...
MAT. Vull dir; desde la vila.
GAL. Ja, já; no senyor; á l' estació 'ns esperava un carro...
BAL. (*ab molt tó*) Dos carros; dos.
GAL. Dos carros ab los animals...
BAL. Del boig de la cuniyaire.
GAL. Pero com que 'l camí está tant mal...
MAT. Molts sotrachs.
GAL. Ab una mica més fem lo rellotje.
BAL. Allavors si que... ¡adeu comedia y pessa!
GAL. Estich com si m' haguessin dat una pallissa.
BAL. Bé, pero per aixó no haurán perdut las forsas.
GAL. No hi ha perill sabém els papers de memoria; y encara que 'ls ossos s' en dolguin per aixó surtirém del pas.
MAT. (*ab interés.*) Escolta, Baldufa.
GAL. (*admirat pe 'l nom.*) ¡Baldufa!...
BAL. Sí; ja 'n vinch de pares; ens agrada molt el ballar; jo 'm dich Carlets, per servírlo.
MAT. ¿Qu' han arrivat molts forasters?
BAL. De ciutat ningú; quatre comparets dels voltants.
MAT. (*dolquentli.*) Donchs... avant.
GAL. (*aixecantse.*) Celebro molt de coneixel. (*allargantli la má; Mateu no hi repara.*)
BAL. Está distret.

ESCENA VIII

GALANT Y BALDUFA

GAL. ¿No es l' amo?
BAL. Res d' aixó; es un dels de la colla del amo. Son minayres.
GAL. ¡Ah! ja entench.
BAL. Pero com qu' avuy están de festa.
GAL. Y de festa major.
BAL. No ho es pas la festa major del poble...
BAL. ¡Ah! jo 'm creya...
BAL. Veu; ja ho cantan els programas. (*se treu lo feix dels programas y n' hi dona un y agafantne un altre llegeix:*) Aquí 'n té un: ja se 'l pot

quedar ja. *Fiezta dels minayres que selebrará este pueblo... aquest poble... el dia. . d' avuv. . en honort del descubrimiento del as aguas. Primero: repica queneral de campanas. Segundo: miza mayor cantada de musica. Tercero: Gran funsión de treatro á las tres al embalado.* La comedia que vostés tarán. *Cuarto: á las nou, serenata nueva pe 'l coro del pueblo; y c nch. grant baile de gala al ambalado.* ¡Eh! ¿qué n'hi sembla?

GAL. *(somrihent y dissimulant.)* !Molt bé!

BAL. Jo me n'hi cuydat dels programas; cinchcents set pessetas y mitja; y de ferlos venir á vostés també me n'he cuydat jo. Ho vaig escriurer al noy de ca 'l Tano que fá de fadri adroguer á Barcelona. Perque jo hi soch molt afasionat a las comedias.

GAL. ¿Y qui ho paga tot aixo?

BAL. *(cregut de que te por que no li paguin)* ¡Oh! no perderá res, no.

GAL. Ja m'ho penso.

BAL. Tot ho paga 'l Felip; el Felip es l' amo, l' arcalde, 'l mes rich, el més bó, el de més génit... en fi, en Felip es el Deu nostre.

GAL. *(fingint admiraeió)* ¡El Deu!

BAL. Si, el Deu, perque de Deus a la terra diu que n'hi pot haber mes d' un; y mo-sen Jaume ja 'ns ho va posar á la serenata nova, que 'ls minayres son el Deu de nostre poble... just; ja me 'n recordo .. *(fent cantarrella)* perque han aixugat el pior de tots els pobres. ¡eh! ¿qué tal?

GAL. Si qu' amigo...

BAL. Perque vosté no ho sab; pero que li consti en blanch y en negre y ho pot dir per tot arreu. En aquest poble haviam d' anar tots á captar, estabam ensorrats. Las vinyas, mortas; dels boscos ni un pi 'n quedaba; fins á l' istiu feya fret al veurho; es net, las terras, totas n' eran al secá, tot d' hermots Pero noy, ve 'l Felip, el Felip s'ho mira, se li fica al magí que per la plana d' allí hi passaba una gran aleu d' aygua, y amigo porta la seva cotla aquí, vingan eynas, barrinadas y furgant de nit y dia una pila de mesos y de setmanas ab un treballá qu' esglayaba, per últim... púm! quina esbotsada, com si fos una butifarra que no cabés dintre 'l budell... á la última barrinada n'hi va morir un; ¡pobre Andreu!

GAL. ¿Y se 'n va trovar d' aygua?

BAL. ¿Que si se 'n va trovar diu?... ab una mica més ens neguém; y ara ja s'ho pot mirá; tot es regadiu; ¿no ha vist quins sembrats? fins las plantas rihuen quan el vent las balandreja.

L' alegría ha tornat á néixer. (*plorant y rihent y mitj entonant la cansó.*) «Los minayres son el Deu del nostre poble...»

GAL. (*tocant á Baldufa per l espatlla.*) Teniu un gran cor, minyó.

BAL. (*aixugantse 'ls ulls.*) No hi puch fer més; dels ulls tambe me 'n raja n' aygua quan ne parlo.

ESCENA IX

DITS Y TAYONA (*per la porta de la casa*)

TAY. ¿Qué son aquels crits?

BAL. (*atssimulant la seva emoció.*) Cá, res; jo que li esplicaba en áquest senyor... es el galant de la companyía de comediants de la comedia d' aquesta tarde.

TAY. (*no sabent de que li parlan.*) (Ah! ¿es vosté?

GAL. Si, senyora.

BAL. L'hem allotjat á n' aquí; 'ls altres els han endressat per las demés casas; els galant á ca 'l arcalde; ja ho sab el Felip.

TAY. Bueno, bueno; ¿be esmorsará?

GAL. Una mica

BAL. Y donchs, feuli 'l que sapiguéu, Tayona, que 'ls comediants necessitan bons aliments y sobre tot quan fan comedias fortas; ja veuréu la d' aquesta tarde.

TAY. (*dirigintse á n' el Galant.*) Un parell de costelias, que la carn aqui es bona.

BAL. (*á n' el Galant.*) No 'n passi ansia; ja estará ben servit, ja; que aquesta casa es la millor del poble. Bueno; sobretot Tayona, ó sinó aquesta tarde 'l senyor no 's morirá bé.

TAY. (*no entenentho.*) ¡Y ara, ruch!

GAL. (*a ne la Tayona.*) Be, no l'ha entés.

BAL Ja ho veureu; «La muerta civil.»

TAY. ¡Ah! fará de guardia... quins papers...

BAL. (*rihent y dirigintse á n' el Galant.*) No n' ha vist may cap de comedia.

TAY. (*molt natural.*) No, fill, no.

GAL. (*ab intenció.*) Donchs ja 's divertirá.

BAY. Bueno, hasta la «vuelta» que jo no m' entench de feyna avuy. (*donant la má á n' el Galant.*) ¡Ah! «cuan Dios, galant» (*mutis foro dreta.*)

TAY. (*estranyada.*) ¿Y s ho deixa dir?

GAL. Com que ho soch.

TAY. Be, com á guapo sí; pero... que vol que l'hi diga, es nom de caball.

GAL. Qué voléu ferhi.

TAY. Si té gust d' entrar mentres l'hi arreglan alguna cosa, vosté podrá endressarse una miqueta.

GAL. Molt bé, qu' ho necessito; estich tot plé de pols.

TAY. (*reparantlo.*) Sí que 'n porta.
PAL. Hasta la boca.
TAY. (*prenent la maleta.*) Podrá sentarse; passi, passi, que ja l'hi ensenvaré 'l quarto y allí hi trovará 'l menesté. (*Tayona y Galant fan mutis per la casa.*)

ESCENA X

MATEU y Y RAFEL *pe 'l foro esquerra.* (*Aquest últim vestirá de soldat del cos de sapadors ó d' un altre distingit. Mateu baixa al prosceni, mentres que Rafel, com temerós, se queda parat al portal.*)

MAT. Endevant; ¿qué t' atura? semblas un foraster.
RAF. Semblo un ladre.
MAT. Quinas caborias.
RAF. Que com á lladre torno á casa, Mateu.
MAT. Aixó es cobardía; quan un home estima de debó, l' esperit no li manca may.
RAF. (*baixant al prosceni.*) ¡Que si l' estimo!... bé ho sab Deu; pero no hi puch fer més; á la estació de la vila m'hi amagat perque 'ls coneguts no 'm veyessin. Al quedarme sol hi emprés el camí montanyós de la dressera; al arrivá á las parets del cementiri, ¡jo m'hi hagués mort! la fossa era aprop... menos feyna.
MAT. ¡Com t'has tornat... no semblas el mateix!
RAF. Es que l' Elvira es de mon germá y jo no puch robarli, perque mon germá es el meu pare, Mateu; qu' ell me n' ha fet sempre de pare... (*resolt diu:*) Sí; ho soch un cobart. ¡Adeu! no ho diguis á ningú que m' has vist.
MAT. ¡Y ara! ¿Que no 't recordas lo que sufreix la Elvira?
RAF. Tú m'ho dius; potsér no es cert.
MAT. ¡Rafel!... m' esta bé; jo no 'm fiquès allí hont no 'm demanan; vésten, tórnatenhi á Barcelona, qu' allí 'n trovarás de donas. ¡Malas aguanyadas llágrimas!. .
RAF. ¿Plora?
MAT. Per mí plorés, que jo 't juro...
RAF. No, Mateu; qu' ella no es possible que n' estimi un altre.
MAT. Que n' estás d' orgullós perque 't vol á tú; no més que á tú.
RAF. Es qu' es de rahó; perque 'ns hem estimat sempre; tota la vida... ¿ho sents?... tota, sí. La colla dels minayres era una sola familia y pobre; jo hi vaig neixer y ella hi vá neixer; tots dos hem crescut junts com dos arbres de un mateix planté, fet l' un al costat de l' altre; las arrels per sota terra s' han crehuat; quan tú la vares coneixer ja ens estimabam; ningú hi té mes dret que jo.

MAT. (*com mofantsen.*) Y te la prenen.

RAF. Es d' en Felip; es d' ell... no podía ser de ningú més; que jo també ho soch de mon germá; l'hi dech la vida.

MAT. (*ab tó despreciatiu.*) La vida y t'ha fet soldat.

RAF. (*disculpantlo.*) No es ell; soch jo; massa ho sabs tú; una desgracia y una sort; casarse la Elvira y entrar jo á la quinta; jo me n' havía d' allunyar d' aquesta casa, s'hi aixecaba un foch gros que 'm cremaba 'l cor y l' ánima 's condemnaba.

MAT. Pero ton germá tenint tants diners no havía de consentirho.

RAF. Es que jo ho volía y ell m'ho va dir: quan te'n cansis torna y... prou... (*resolt y ab molta energía.*) ¿Per qué 'n parlas aixís de mon germá? ¿qué t'ha fet?

MAT. (*ab calma fingida.*) A n' á mí res; pero á n' á l' Elvira l'ha feta una desgraciada; y 'm dol perque jo l'hi manaba voluntat..

RAF. (*sorprés*) ¿Tú?

MAT. Y tots els de la colla; ha sigut sempre tan hermosa, tant; ni una verge, ja l'hi deyam.

RAF. (*ab intenció.*) Es á dir; ¿que també t' agrada?

MAT. Ja ho sabs; pero ab mí no s'hi ha ficsat may.

RAF. (*refentse.*) Perque 'ls seus ulls son los del cor, y 'l seu cor es aquí; (*á n' el seu de cor.*) jo li sento; son dos ab un, ja t' ho he dit; las arrels crehuadas.

MAT. Donchs, per aixó mateix fesla dilxosa.

RAF. (*ab marcada intenció.*) Y ser lladre.

MAT. Jo 'n tinch recansa de véurela casada ab ton germá; com si l'hi haguessin donat un altre pare.

RAF. ¿Y 'n tens recansa?...

MAT. A ratos; altres voltas no, estich tranquil; lo pare de l' Elvira 'm deya que jo era tan bon feyner. . donchs ara m'he tornat gandul y has ta bech y hasta jugo .. ¿eh que no ho sembla que m' hagués de tornar aixís?

RAF. (*ab energía y condol á la vegada pregunta:*) ¿Per qué m' has fet venir, Mateu?

MAT. (*ab desprecí.*) Tú dirás; ja ets aquí; fes lo que vulguis; si 't sembla tórnatenhi á Barcelona; ¡malas aguanyadas llágrimas! (*fa mutis pe 'l foro dreta, dirigint una mirada d' odi y desprecí á Rafel.*)

ESCENA XI

RAFEL y TAYONA. (*Rafel queda un moment sol, indecís, y després d' indicar la sera resolució d' entornársen, se para de sopte perque fan la senyal de alsar Deu las campanas de l' Iglesia; se descubreix respectuósament y al acabar las baiallados se cubreix y resolt á marxar lo sorprén Tayona, que surt de la porta de la casa.*)

TAY. (*molt sorpresd.*) Rafelet, ¿ets tú?

RAF. (*irónich.*) ¿T' estranya?

TAY. ¡Y tant!

RAF. (*ab melangía.*) ¿No hi pensabau ab mí... ¿No es aixó?

TAY. Pensar hi .. sempre; ¿pero com redimonxi sense saberne res?... y vinam aquí: (*acostantsel y mitj abrassantlo.*) y que guapató vestit d' aquesta manera... ¿Y t'han deixat venir Rafelet?... contesta. . que t' has tornat seriot ab mitj any de no véuret, ¡válgam Deu!

RAF. (*sempre ab intenció.*) Y sí que m' han deixat venir, el capitá m' estima massa.

TAY. (*mirántsel embobada.*) Y qui vols que no te estimi; ¡tant bon minyó!

RAF. No ho creguis; no ho soch pas de bon minyó.

TAY. ¿Que no ho ets?... el xicarró de casa el Rafalet... el del caparret ros y bufó, que quan el capellá per ferte sant y cristiá te 'l mullaba ab l' aygua beneyta, jo allí al costat de la pica embobada com si fossis un fill meu y 'l nostre germá teninte en brassos y jo 't miraba allí ab l' atxa á la má y 'ls ulls... com ara plorantme;... pobre mare nostre;... tot just te va dar la vida 's va morir... si 't vejés...

RAF. (*entristit.*) Y perqué me 'n parlas... no 'ls vaig coneixe 'ls pares; vosaltres me 'n sou.

TAY. (*decidida.*) Si; tens raho, tens raho... Deu els hagi perdonat á tots ¿Ja 'ls hi encomanas á Deu?

RAF. Ja ho sabs; tú me 'n vas ensenyar de resar quan era noy.

TAY. (*ab convicció.*) Tú 'n serás sempre de bon minyó.

RAF. Ja t'ho he dit: no pas ara.

TAY. ¿Que va de serio? ¿Que n' has fet alguna? ¿Que has fugit?... Contesta.

RAF. (*ab sentiment.*) ¡Ay, Tayona! que jo no ho sé perque hi vingut.

TAY. ¿Que no vols ser més soldat?... aixó ray; torna á casa; en Felip t' abona, ja ho sabs; sense aquest vestit també 'n faras de goig

RAF. (*de repent.*) Digas: ¿ells son á missa?

TAY. Y que no tardarán; ja han alsat Deu.

RAF. Donchs me n' entorno; y no li diguis á ne 'l Felip; ni tampoch á n' ella... á n' á la Elvira.

TAY. Ja, ja.

RAF. ¿Que m' hagis vist; ¿sents?

TAY. No has pas vingut d' amagat.

RAF. No hi fa res; me n' entorno á Barcelona.

TAY. Pero... ¿y perqué?

RAF. No m'ho preguntis, vull serho sempre de bó... y si 'm quedaba m' aburriríau; jo á n' allí á n' el quartel, també n' estich d' alegre.

TAY. ¡Y ara! .. ¡no t' entench! (*fentse la desentesa.*)

RAF. (*marcada intenció.*) Que sí que m' entens!

TAY. Parla clar; ja sabs qu' á mí m'ho pots dir tot.

RAF. Que jo 'm recordo massa de quant de noys jugabam ab l' Elvira y que després, sempre ens trovabam sense pensar y.. res més... vaja. ¿Y ella n' está d' alegre? ¡digas! !

TAY. (*faltant á la vritat.*) A mí m'ho sembla... be riu de vegadas.

RAF. (*ab malicia retinguda.*) Riu... ¿y de mí no 'n parla?

TAY. (*sempre fentse la desentesa.*) Vetaquí qu' es una cosa que no m hi ateleyat may... Alguna qu' altre vegada potser sí.

RAF. Per això mateix; no n'hi diguis res y com si no hi hagués tornat al poble.

TAY. No pot pas ser; de cap manera; tú no te 'n mous; si que la faríam bona que 'n Felip olorés que tú has vingut y que l'hi hem callat... ¡ca!... y ab lo seu geniot... ¡qué pensaría!...

RAF. Donchs digau que hi vingut sense llicencia, y que m'ha calgut tornar á Barcelona, tot just arrival á n' aquí.

TAY. Déixat de qüentos; tú 't quedas á passar la festa dels minayres al costat nostre; hi tens un dret; que la mina de l' aygua algunas suadas te costa.

RAF. (*resistintshi ab condol.*) No puch.

TAY. Ara n' esta bé que tú tinguis en compte que l' Elvira es casada, que sou cunyats y que aquellas alegrías que teníau quant ella era fadrina y aquellas pusturotas qu' us feyau, ja no son del cas; que ara no sou pas criaturas y heu posat més reflexió.

RAF. (*decidit y ab intenció marcada.*) Per això mateix; com que 'n tinch més de reflexió, me n' entorno y no la vull veurer, no la vull veurer, ho sents?

TAY. ¿Y á n' el germá?

RAF. Tampoch; ¿qué l' hi diría?

(*Repicament de campanas.*)

TAY. Ja repican las campanas; la missa s' ha acabat; Rafelet no hi ets á temps.

RAF. (*confós y decidit.*) Que sí, per la dressera.

TAY. ¡Y ara! que t'has tornat boig?

RAF. Tayona, adeu; penséuhi sempre ab mí.
TAY. (*l' hi pren fort las mans que 'l Rafel l' hi allarga.*) ¡Rafelet!
RAF. ¡Adeu!

ESCENA XII

DITS y BALDUFA, (*pe 'l foro dreta, molta sorpresa y alegría al veure á n' en Rafel.*)

BAL. Macalxo: xicot; ¿d' hont surts?
TAY. (*deturantlo.*) Pero Rafalet...
BAL. ¡Semblas un general!
RAF. (*volguent defserse de Tayona.*) ¡Déixam!
BAL. Hi corro á dilshi. (*anantsen.*)
RAF. (*ab rabia.*) ¡Carlets!
BAL. (*fujint corrents y alegre pe 'l foro dreta.*) Minyóns ¡el Rafael!... ¡el Rafael!...
RAF. (*desfentse de sa germana.*) ¡Tú!
TAY. (*cridant.*) Sí; digalshi.
RAF. (*desde 'l foro cridant:*) Carlets... aquí... aquí.. (*baixant al prosceni, diu ab molta malicia:*) Aixís se 't seguessin las camas.
TAY. ¡Quins disbarats!
RAF. (*ab més rabia y sentiment.*) ¡Oh! ¡jo 'm fongués aquí mateix!... malehida l' hora...
Una veu (*dintre.*) ¡Que viscan els minayres!
Altres (*dintre.*) ¡¡Viscan!!
TAY. Dissimula, Rafelet; sobretot que 'n Felip te vegi alegre.
RAF. ¡Ay, Tayona! quin mal m'has fet.
TAY. (*ab actitut de calmarlo.*) Ho hauría sapigut y era pitjor.
Una veu (*més aprop.*) ¡Que viscan els minayres!
Altres (*dintre.*) ¡¡Viscan!!
TAY. Ja son aquí. (*indicant á Rafel que dissimuli.*)

ESCENA ÚLTIMA

DITS, *y pe 'l foro dreta* ELVIRA, FELIP, BALDUFA, TOFOL, MERO, SIDRO, TONI *y gent del poble. A poch* GALANT, *per la porta de la casa.* (*Molta animació y alegría en tots menos en Felip y Elvira.*)

BAL. (*á Tófol y altres, senyalant á n' en Rafel que tothom se 'l contempla ab satisfacció.*) ¿El veyéu?
FEL. (*ab tó molt intencional.*) ¿Tant mateix es vritat qu' ha arrivat un festayre nou?
TAY. (*detrás d' en Rafel atiantlo.*) Acóstathi.
RAF. (*contestant ab tó indecis.*) Sí.
FEL. (*ab marcada intenció. Elvira dissimula ab dificultat.*) Ja 'l veus, Elvira.

TAY. (*apart á n' en Rafel sempre atiantlo.*) ¡Apa!

GAL. (*qu' ha sortit de la casa y s'ha parat al portal, diu á n' en Tófol que 's trova vora seu:*) ¡Qu' es maca!

TOF. ¡Ja ho crech!

FEL. (*ab tó altament seremoniós y ab intenció marcada.*) ¡Benvingut sigas!

(La situació dels persona jes al finalisar aquest acte, es la següent, salvant sempre la millor direcció escénica del artista. Casi formant un semicircol de dreta á esquerra, Baldufa, Tofol, Mero, Sidro, Toni y gent del poble, tenint en compte que 'n Tofol ha de trovarse á vora del portal de la casa, per la sortida avans indicada del Galant; l' Elvira y en Felip á la dreta, en primer terme y casi al mitj de la escena en Felip; á la esquerra en Rafel, y darrera seu la Tayona. Al finalisar l' acte, encare qu'esmortuhidas, se sentirán las campanas tocant á fes a després de missa major.)

TELÓ RÁPIT

ACTE SEGÓN

Entrada de la casa mateixa del acte primer. Al foro portalada gran descubierta al patí ó barri, al costat dret la porta, una finestra ab reixa, vejentse entre 'ls barrots la gabia del acte primer — A la dreta uns quants grahons d' escala ab porta practicable, que comunica al pis superior, ahont hi ha 'l menjador y habitacions, á la esquerra dos portas; entre mitj una capella ab una verge molt ben vestida y escalinata fins á una taula cuberta ab domassos y estovallas brodadas; damunt molts candelaros y gerros, pero sense ciris, ni flors. En lo grahó extrem de la escalinata, un gros pom de flors. Algúns banchs y cadiras, repartit convenientment per l' escenari.

ESCENA PRIMERA

TOFOL, MERO, SIDRO, TONI Y HOMES, (*tots baixant per l' escala fumant puros.*)

MERO ¡Ma noys, quina fumera!

SIDRO Semblan xamaneyas de «frábica.»

TOF. (*reprenentlo ab mofa.*) Y qu' ets burro, Sidro.

SIDRO (*mitj picat.*) ¿Y aixó?

TOF. (*donantse importancia.*) Se diu fábrica y no «frabrica.»

MERO ¿Y que no es tot hú?

TOF. Llanut; no veus que de *u* no n'hi ha cap.

SIDRO No t' entench.

MERO Ni jo tampoch.

TONI (*pe 'ls altres.*) ¡Oh! ni nosaltres.

TOF. Tot son *ans*.

MERO Si no 'n sabém de llegir.

SIDRO (*á n' en Tofol.*) Gran mal te 'n fas.

MERO (*a n' en Tófol.*) Ens en ensenyessis, tú que hi ets tan entés.

TOF. ¿Ni la *a* no sabéu?

SIDRO Ni aquesta.

TOF. (*intencionadament.*) Y afxó qu' es la lletra del vostre nom.

MERO ¿Del meu?... Mero ..
SIDRO ¿Del meu?... Sidro...
TONI ¿Del meu?... Toni...

TOF. De tots; ¡asas!

MERO Vaja, vaja, no maltractém.

SIDRO Ets molt tibat, perque 'n sabs de llegir.

TOF. No m'heu entés.

MERO Esplicansho.

TONI Si, que 'ns ho espliqui.

TOF. Que á n' els asas se 'ls comensa per una *a*.
TOTS ¡Ah! (*admirats.*)
TOF. Asas; ¿veyéu?
MERO (*satisfet.*) Ja ho entench; obrint forsa la boca se fá una *a*... (*obrint la boca etxagerada-ment.*)
TOF. Justos; per aixó la *a* la pintsan com un caball de fuster, ab las camas obertas, (*indicantho.*) y un travesser á n' els genolls.
SIDRO (*tot admirat y celebrantho.*) Aixís sí que n' apendriam de lletra.
MERO Fes estudi 'ls vespres que tots hi vindrém.
TONI (*disposat.*) ¿Vols que 'n fem ara mateix d' es' tudi?
TOF. (*ab intenció perque han begut.*) Si no veuríau las lletras, qu' estém á las foscas.
MERO Deus volguer dir qu' estém llums.
TONI Es ben cert; que 'n fá d' estona que 'm trovo mitj enterbolit.
SIDRO Guapo.
TOF. (*satisfet*) Ens anat bé.
MERO ¡Quin dinar ma noy!
SIDRO Jo he fet un atop per quinze dias.
TONI Vaja, qu' el Felip es un home qu' ho entén.
MERO Jo m'he hagut d' afluixar un botó.
SIDRO ¡Oh! jo avans del rustit ja m'he tret la faixa.
TOF. Ja no 's menja millor á palacio.
MERO ¿Ahont es aixó?
TOF. A casa del rey.
SIDRO ¿Vols dir?
TOF. Vull dir, vull dir; mireus qu' ha sigut un dinar molt entremaliat; conten quantas passadas.
MERO De debó; ¿y aquells macarróns? ¿y aquella olla? ¿y aquells menuts?
SIDRO Valian un imperi.
MERO ¿Y aquells galls farsits?
TOF. ¿Y de la crema qué me 'n diheu?
SIDRO Ja no cal parlarne... per crema la d' aquesta casa; jo ja espero la festa, l' un any per l' altre, per tornar á férmen un bon tip.
TONI ¿Y 'l café?
MERO ¿Y la copa?
TOF. ¡Oh! ¿y 'ls puros?
SIDRO (*pe 'l que té á la má que s' apagat.*) Jo no pipo perque no se m' acabi.
MERO Pero rés com lo ví.
SIDRO ¿Qué vols dir vi? vins.
TOF. Quaranta.
MERO No, de tres menas.
TOF. Vull dir, que ja 'm fet quaranta; perque tots plegats crech que no sabém pas ahont som.
SIDRO Ja tens rahó; ¿y tant mateix voléu fé 'l tuti?
TOF. Vaja, una estona, y després á comedia.
MERO Jo no veuré 'ls trunfos.

TOF. ¡Que n' ets de plaga!
SIDRO Anemhi tots á ca 'l Potas.
TONI Entrarém ab lo puro encés.
MERO Semblarém uns senyorassos.
TOF. Ja ho crech; y que tot s'ho gastan ab fum.
SIDRO ¡Salau, y que 'n farém de fum!
TOF. ¡Oh! de fum y de goig. (*tots rihuen y 's dirigeixen al foro.*)

ESCENA II

DITS, TAYONA Y BALDUFA. (*surten pe 'l foro; Tayona porta en un cistell llarch de pagesa, tres garlandas y tantas toyas de flors, quants sigan los gerros de la capella; en Baldufa porta al coll un feix de ciris. Tots els que sortian reculan y 's quedan parats.*)

BAL. ¡Alto!
TOF. ¡Ola!
BAL. Quedéu embargats.
TAY. (*deixant lo cistell á terra.*) Ben dit.
BAL. (*descarregant lo feig de ciris.*) ¡Bufa, Baldufa, que pesa!
MERO ¿Qué hi há?
TAY. ¿Tot just os heu aixecat de taula?
TOF. (*satisfet*) ¡S'hi estaba tant bé!... (*la Tayona va treyent del cistell las garlandas y 'ls poms, penjant las garlandas á una cadira y 'ls poms posantlos en los gerros de la capella; Baldufa desfá 'l feix de ciris.*)
MERO El comediant ens feya riure.
SIDRO ¡Té uns acudits!
TOF. Vaja qu' es un subjecte que s'ho val.
BAL. (*de repent; deixant la feyna.*) ¿No us ho deya?... ¡Oh! espereus, espereus; ja 'l veuréu aquesta tarde. Una vegada que hi havía comedia... (*tots se disposan á escoltar á n' en Baldufa.*)
TAY. Apa, Carlets, fem feyna.
TOF. Deixeulo esplicar.
BAL. (*tornant á la feyna.*) Ja us ho contaré un altre estona.
TAY. Es que cada any passa la mateixa; arriva la hora de cantá 'l rosari y encara estém empantenegats arreglant la capella.
MERO Aqueix geniot tan neguitós no hos deixará estar may grassa.
TAY. Vosaltres array.
TOF. (*decidit.*) Vaja, «alanta.»
BAL. ¿Qué vol dir «alanta?» ¿No ho heu sentit? Quedéu embargats.
TAY. (*somrihent.*) ¡Quins ajudants!
MERO (*disposat.*) ¿Qué voléu que fem?

BAL. (*que vá posant ciris á n' els candeleros.*) A posar ciris.
SIDRO ¿Y si 'ls fumém?
TOF. (*suptat*) ¿Ciris?... noys: que no ho probi pas cap de nosaltres.
TAY. (*somrihent.*) ¡Gandulassos!
MERO Y sí: posémne.
TONI Posémne.
TOF. (*ab tó de serietat fingida.*) Que no, hos he dit.
TAY. (*á Baldufa, per un ciri que posa tort*) Mirethi una més; qu' aqueix no es dret.
TOF. (*de repent.*) Per aixó mateix; ¿que no ho sentiu? Nosaltres no 'n posém cap perque aném de tort. (*tots rihuen.*)
SIDRO ¡Ben xafat!
TAY. (*somrihent.*) Que Deu hos el torni.
BAL. Els hi pesa més lo cap que 'ls peus.
MERO (*celebrant l' agudesa d' en Tófol y mirántsel embobat.*) Que 'ns en en senyis de lletra.) (*tots fumant y fent bulla, desapareixen pe 'l foro.*)

ESCENA III

TAYONA Y BALDUFA, (*arregiant la capella.*)

TAY. (*donant una garlanda á n' en Baldufa.*) Pénjaho.
BAL. (*sense péndrenla.*) ¿Y 'l martell y 'ls claus?
TAY. Ves, míraho; qu'hi deurás trovar els mateixos de l' any passat.
BAL. ¿Voléu dir?
TAY. ¿No 't recorda que 't vaig encarregar espresament que 'ls piquessis fort?
BAL. (*puja á una cadira y diu:*) ¡Just! aquí n'hi ha un, sí; y á n' aquí un altre; tots hi son. (*signant tres punts.*)
TAY. ¿No ho veus?
AAL. (*desde dalt la cadira.*) Portéu.
TAY. (*per la garlanda que dona á n' en Baldufa.*) Primer aquesta.
BAL. (*mirántsela embobat y penjantla á la banda dreta de la capella.*) ¡Y que n' es de maca!
TAY. ¡Oh! es que ho son de ben ensenyadas las noyetas.
BAL. (*per la garlanda qu' ha deixat penjada.*) Ja está.
TAY. Ara aquest' altre.
BAL. (*mirántsela embobat.*) Y quins colors tan ben... d' aixó.
TAY. Au, fem via. (*Baldufa la deixa penjada á la esquerra de la capella.*) ¡Té!
BAL. (*per l' última garlanda.*) Jo m'hi encanto quan veig que son menudas y tenen tanta trassa; vaja, qu' avuy las familias sembla que

hi neixin d' ensenyadas. (*Baldufa ha deixat l' última garlanda penjada sobre de la capella que s' ajunta pe 'ls caps ab las altres dugas.*)

TAY. ¿Ja estan?

BAL. (*baixant de la cadira y mirant si las garlandas cauhen bé.*) Totas tres.

TAY. Aném per acabar de posá 'ls ciris.

BAL. Vos anéumels donant (*fent lo que indican; donant Tayona 'ls ciris á n' en Baldufa y colocantlos aquest en els candeleros.*)

TAY. Té; ben drets y que no cayguin.

BAL. Déixeho per mí.

TAY. ¡Quina cera tan groga!

BAA. Deu estar malalta.

TAY. Cuyta, cuyta.

BAL. ¿Y donchs... com l' heu trovat á n' en Rafel?

TAY. Guapo.

BAL. De guapo, sí; pero 'm sembla qu' ha tornat tristot.

TAY. (*fentse la dissimulada*) ¿Trist?

BAL. Potsé 'l ranxo no li proba; á n' á mí 'm desventrellaba sempre.

TAY. Ell sí que se 'n pot ben riurer del ranxo; té prous diners per menjar com un senyor

BAL. ¡Ah! bé aixó sí; qu' ell hi ha anat á servir perque ha vo'g it, que jo hi vaig tenir d' anar á la forsa.

ESCENA IV

DITS Y GALANT, (*per la escala de la dreta, fumant puro.*)

GAL. Vaja, qu' aixó no diu, ser festa y trevallar.

BAL. ¡Ah! es vosté?

TAY. Per la festa trevallém.

BAL. ¿Que l' han deixat sol?

GAL. Hi he fet una mica de «siesta»

BAL. (*no entenentho.*) ¿De qué?

GAL. He anat á dormir.

BAL. ¡Ah, ja! á fer mitj-diada.

TAY. (*per la capella.*) Ja está llesta.

BAL. (*pe 'ls ciris.*) ¿Que voléu que 'ls encengui?

TAY. Fins á l' hora del rosari.

BAL. Ja os els podéu mirar bé: ni un de tort; ni tirats á plom.

GAL. Fórau un bon mestre de casas.

BAL. ¡Oh! ja hi sigut manobra.

TAY. (*preguntant á n' en Galant.*) ¿El Felip deu ser á dalt?

GAL. Sí; jo l'hi he deixat; ha dit qu' havía d' anar á casa la vila.

TAY. Té rahó vaig á darli aquells papers. (*mutis per la escala dreta*).

ESCENA V

BALDUFA Y GALANT

GAL. (*referintse á la capella.*) Sí qu' «amigo»... ¿y cada any se fá aquesta festa?

BAL. Y es net; desde que 's van descubrir las ayguas, per la diada d' avuy se celebra aquesta gran festassa; y que no s'hi plany res; va á tot gasto; miri, ¿veu? quina munió de ciris y quin bé de Deu de toyas y garlandas: al vespre tot crema; y aqui, en aquesta entrada, de genolls, devant la verge, mitj poble hi passa el rosari, mentres las noyetas, guiadas per la senyora Remedios, la mestra del poble, que 'l Felip també la paga, hi cantan uns goigs que... fassisho com vulgui: arriban al cor; semblan veus d' angels de debó.

GAL. Aixó es felicitat.

BAL. Sí senyor, sí; de «facilitat» molta; no envejém res á ningú.

GAL. Y es bonich; la casa al costat de la mina.

BAL. Aixó; tot dinant ja ha sentit el soroll del aygua que sortía de la boca.

ESCENA VI

DITS Y FELIP, (*per la escala de la dreta.*)

FEL. ¿Encara es aquí? ¿Per qué l' entretens á n' el senyor?

GAL. No hi fá rés, es dejorn.

BAL. (*escusantse.*) Es que l'hi esplicaba...

FAL. Sempre estás per qüentos.

GAL. M' esplicaba lo que 'm satisfá molt de saber. Estich admirat de tot; vaja, que 'n podéu estar orgullós de la vostre obra; ab lo descubriment de las ayguas, se veu qu' heu portat la alegría en aquest poble.

FEL. (*ab modestia.*) Be 's diu. ¿Vosté no hi havía estat may á n' aqueix país?

GAL. No.

BAL. Cá; si no arriva á se 'l fill del Tano que s'ha cuydat de ferlos venir y jo...

FEL. Bé, si ja ho sabém; sempre esplicas las cosas deu vegadas.

GAL. Es molt trempat aqueix minyó.

FEL. Pero molt xerrayre; l'hi deu haver posat un cap...

GAL. No ho cregui; hi passaría molts bons ratos.

FEL. Donchs ¿lí agrada 'l poble?

GAL. Molt; el poble, la gent, la casa, el dinar...

FEL. No s'ho val.

GAL. El tracte de tots vostés...

FEL. Si fá 'l que s'hi sab.

GAL. (*encara qu' ab delicadesa, intencionadament.*) Y sobre tot, vos ho haig de dir; llástima de ser jo casat; de tot lo que més m'agrada, es la vos're filla.

FEL. (*sorpresa rápida d' en Felip, que de moment contenintse dissimula; en Baldufa fentse cárrech de la situació, vol esmenarla, excusant á n' el Galant.*) ¡Qué!... ¡la meva filla!...

BAL. El senyor...

FEL. Niugú t'hi demana. (*á n' en Baldufa, malhumorat.*)

GAL. (*en Baldufa fá senyas intencionadas á n' el Galant y aqueix no hi repara.*) Dispenséume si us hi ho dit aixís, tant de repent... pero, la vritat... no crech que hi pugui haber qui no l'hi agradi; ne podéu estar joyós de serli pare.

FEL. (*contenintse*) Donchs, no n' estich.

GAL. Mal fet.

FEL. Perque jo no 'n tinch de filla.

GAL. ¿Potser hos es neboda?

FEL. (*no poguentse contenir més, agafa per la munyeca á n' el Galant y ab violencia l'hi diu:*) Es la meva muller.

GAL. (*sorprés.*) ¡La muller!...

FEL. Tant si á vosté li plau com nó.

GAL. (*escusantse y dolguentse á la vegada pe 'l mal que li fá n Felip.*) ¡Perdonéu!

BAL. (*no poguentse contenir y ab tó suplicant.*) No us enfadéu, Felip.

GAL. ¡Que 'm feu mal!

BAL. (*excusantlo, encare que sempre ab temor.*) Ell no ho sabía...

FEL. (*variant d' actitut ab esfors.*) Sí: tens rahó; ha sigut un cop de sanchs y... l'he agraviat sense volguer. .

GAL. (*dolguentsent del mal y volguentse escusar.*) Jo...

FEL. (*ab marcada intenció.*) Ja ho sab per un altre cop; l' Elvira, aquesta qu' á vosté l'hi agrada, la de cabell ros, es la meva muller... perdoni l' enfado. (*desapareix preocupat pe 'l foro.*)

ESCENA VII

BALDUFA, GALANT y MATEU. (*aquest últim haurá sentit las últimas paraulas d' en Felip.*)

GAL. Redimoni, ¡quin dolor!

BAL. Ara sí que... adeu comedia y pessa!...

MAT. ¿Y qué té 'l Felip?

BAL. Ne fet un grá massa.

MAT. ¿Qué ha passat?

GAL. ¡Quin génit!

BAL. Cá, que 'l senyor s' ha enamorat de la Elvira y...

MAT. (*satisfet.*) M' agrada

BAL. (*sorprés.*) ¿També á ne tú?

MAT. No; vull dir que me n' alegro; ¿y l'hi ha dit potser?

GAL. Que m' agradaba, y sí que l'hi he dit, ben cregut qu' era la seva filla.

MAT. Ja, ja; ¡com qu' ho sembla 'l seu pare 'l Felip!

GAL. Qui s'ho havia de pensar; ¿per qué no m' avisaban?. .

BAL. Si tothom ho sab.

MAT. ¡Tarambana! pero 'l senyor no ho sabía, que es foraster.

BAL. També tens rahó... ¡que ruch!

GAL. Me sab greu; y ho he pagat, que si arriva á apretar més me trenca la munyeca! que forsut.

MAT. Tant se val; á fé d' home de bé, que jo fins crech que vosté ha fet una bona obra.

GAL. ¿Per qué?

MAT. L'hi ha tret la vena dels ulls.

BAL. ¡Ah! aixó sí; que quan varem saber que s'hi volía casar ab la Elvira, tots n'hi volíam distreurer, pero... noy... ves quí s'hi adelanta. —Ha mort ton pare y jo vetllaré per tú cumplint lo seu encárrech—y tot d' una. . pam; trona avall y veliaquí; nosaltres sí, que... muixoni.

GAL. Sense volguer, hos he ben esgarrat la festa.

MAT. Y encare no ho sabéu tot. En Rafel se l' estima á ne la Elvira y la ha vinguda á veurer.

BAL. ¡Quinas cosas!

GAL. Aquella noya tan maca...

BAL. Be, noya; ja es casada.

GAL. Pero com si no ho fós; no es possible que se l' estimi á n' el seu marit; perque ¿com voléu qu' us ho digui? es un matrimoni esgarrat, veushoaquí.

MAT, Si tothom ho veu. Y ademés de ser veil en Felip per ella, segons el metje de la vila, está tarat, y 'l millor día fará un pet com un aglá. Ha trevallat massa.

GAL. Siga com siga, no n'hi havía per tant d' enfutismarse d' aquella manera.

BAL. ¿Qué vols dir?

GAL. Rés; que li ha anat de ben prim com no m'hi torno; ¡quina manera d' apretar!

BAL. (*somrihent.*) Pobret de vosté.. ¿oy Mateu?

MAT. Mes li ha valgut que no ho fes.

BAL. Ja ho crech; si vosté ho proba avuy no 'n surt viu d' aquesta casa.

GAL. (*mitj sorprés.*) ¿Voléu dir?

BAL. Se l'ha d' agafar á las bonas.

GAL. uoDchs si que... vaja quin Deu.

BAL. Bé, sí; pero es un Deu de génit; ¿qué hi vol fer?

GAL. Si no fos pe 'ls demés de la companyía, decididament me n' entornaba ara mateix. Això no es modo de tractar á la gent.

BAL. ¿Y la funció?

GAL. Se la faríau vosaltres.

MAT. Això no.

BAL. (*temerós.*) Vaja, vaja; no fassi bromas; jo que tinch totas las papeletas venudas.

GAL. Donchs «vivo», aném per la maleta desseguida y á fer feyna.

BAL. Sobretot, que jo 'ls hi alabat molt á n' a vostés; fássintho bé «La muerta Civil.»

GAL. La maleta.

BAL. Volant. (*mutis per l' escala.*)

ESCENA VIII

GALANT Y MATEU

MAT. (*ab marcada intenció.*) A fé d' home de bé, que d' això que passa, vosté 'n podría treure una bona comedia; y que 'm sembla que 's faría, perque aquestas cosas agradan á la gent.

GAL. (*intenció marcada.*) ¿Y vos quin paper hi faríau?

MAT. Jo... l' de guaytarmho; no 'n sé fer.

GAL. Qué n' aneu d' errat. El mon es un gran teatro y tot lo que si fa tot son comedias; ab això 'ls que vivim no som més que comediants.

MAT. Pero vostés s' hi guanyan la vida.

GAL. Per que las fem per encárrech y moltas vegadas per forsa; que 'ls demés las fan per compte propi y de bon grat.

MAT. Això si que no ho entench.

GAL. (*Ab misteri*). Es ben sencill; ara vos mateix ne feu de comedia.

MAT. (*fingint sorpresa.*) ¿Jo?...

GAL. Sí; perque ab lo que hi comprés, á vos també hos agrada la Elvira.

MAT. ¿Vol dir?

GAL. Y n' obstant ho dissimuléu per por del marit.

MAT. Clá: ho endevina; hi estich boix per aquesta dona.

GAL. ¿No ho veyéu?... Ja, ja, já, y que ho sou un comediant, y de primera.

MAT. (*rihent y ab intenció.*) Que 'n fóram de amichs ab vosté.

ESCENA IX

DITS Y BALDUFA

BAL. (*surt ab la maleta per la escala de la dreta.*) La maleta.

GAL. Anémhi.

MAT. Baldufa; (*ab molta intenció.*) jo també hi vindré á funció; qu' aqueix senyor ho ha de fer bé per forsa.

BAL. Ja ho crech; si es el galant.

MAT. Que la sab llarga vostè.

GAL. (*intencionadament.*) Que no veu que fem comedias... (*mutis pe 'l foro.*)

ESCENA X

ELVIRA Y RAFEL (*per una de las portas laterals de la esquerra; Elvira surt com fugint d' en Rafel: aquest diu las primeras paraulas ab tó suplicant.*)

RAF. ¡Elvira! un moment; escolta, y després... te deixo, si ho vols.

ELV. Ja t'hi ho dit; no hi puch parlar ab tú á solas.

RAF. ¿M' aborreixes?

ELV. Vas jurarme que no tornarías.

RAF. (*se veu contrariat.*) Es cert; sí; no t'ho nego.

ELV. ¿Y la paraula?

RAF. L'hi trencada; pero per tú.

ELV. Vés-ten.

RAF. Tan sols un mot. (*diu ab recansa.*) Ja sé que pateixes.

ELV. (*aparentant molta sorpresa.*) ¡Y ara!

RAF. Sí; no ho neguis. Y com jo no ho vull, y ni ho dech may volguer que pateixis, per això he tornat resolt á dirte: Elvira, vina ab mí, fugim; y lluny d' aquesta casa, ben lluny del poble y de tothom, viurém felissos; sí; hi viurém per sempre.

ELV. (*recriminantlo dignament.*) ¿Qu' has perdut l' enteniment, Rafel?

RAF. (*duptant un moment.*) ¡Qu'hi ho sab si l'hi perdut.

ELV. Al costat de ton germá ningú hi pateix.

RAF. No me l' anomenis á mon germá que me 'l estimo massa.

ELV. Tot quan jo desíjo, es per mí.

RAF. Prou; no m'ho diguis, com si no ho fos el teu marit, com si no fossis d' en Felip, no m'ho recordis.

ELV. Lo meu pobre pare 'm va ensenyar de ser honrada, Rafel.

RAF. Si ho ets, si ho serás sempre, sino pots dei-

deixar de serho; que jo t'hi vull hasta la mort d' honrada.

EVV. ¿Y vols que fugi ab tú? ¡Oh! ¡may! ¡vergonya!

RAF. Si, perque sigas felís, perque no pateixis més!

ELV. Y' l remordiment que 'ns mati; vésten.

RAF. Per Deu, escóltam; ja parlaré ben depressa, seguit, molt seguit, pero déixemtho dir tot. que jo sé 'l que 't vull dir y si no m' escolta; jo 'm moriré de pena, Elvira, y tú plorarías si, no 'm miris, que jo ho sé que plorarías,

ELV. (*esforsantse per lluytar*) Rafel jo t'ho demano, si ho vols fins de genolls, déixam.

RAF. No, no pot pas ser; ja soch aquí; prou m' ha costat de tornarhi.

ELV. Cridaré.

RAF. Crida, fés lo que vulguis; si venen gent, devant de tothom t' ho diré.

ELV. ¿Y si vé 'n Felip?

RAF No; que Deu no ho voldrá, perque jo no faig cap mal.

ELV. (*resolta*). Acabém y vesten.

RAF. Jo sé que pateixes al costat d' ell, per qué no te l' estimas.

ELV. Y si que me l' estimo; ¿que no ho sabs qu' es bó?

RAF. Si qu' ho sé; pero per tú, nó pot serho may, perqué tú no 'l vols y tot lo seu ha de serte amarch com lo fel.

ELV. Al peu del altar ho vaig jurar que fora seva.

RAF. Tú, la dona, no més que la dona; pero no 'l cor de l' Elvira, de la meva Elvira; que 'l teu cor es meu desd' que 'l tens arrapat dintre del pit.

ELV. (*de sopte*). ¿Perqué m' hi deixabas casar ab en Felip¿

RAF. ¿No ho veus? las tevas mateixas paraulas et venen; jo ja podía privartho com cosa que á mi tan sols 'm pertany, tu ho reconeixes, podía dirtho: «la vull per mí, que es meva y de ningú més, el cel me l' ha enviada».

ELV. Donchs...

RAF. (*comprenentli l' idea*). Ja ho sé. ja ho sé; no m' ho retreguis; el respecte... el temor..., era 'l meu germa, era 'l meu pare, ho es el meu pare, que jo no n' he conegut d' altre en ma vida; y jo no vaig donarte á n' ell, que ell te 'm va pendrer.

ELV. Per aixó mateix; prou; soch d' en Felip.

RAF. Primer meva.

ELV. D' ell, y de ningú més, fins qu' ell se mori.

RAF. ¡Elvira!

ELV. (*per que 'l Rafel l' agafa*). ¡Déixam!

RAF. No.

ELV. No 'm toquis; que no hi tens cap dret en mí.

RAF. Ne m' ho mereixo que 'm parlis aixís.

ELV. Déixam.

RAF. Si no t' ho he dit tot encara. Fugím y jo 't juro que hi viurás sempre d' honrada; lluny d' aquí ahont ningú 'ns hi sápiga, amagats de tot lo mon, viurém estimantnos com avans, com quant eram noys, y aixís mateix que allavoras, no mes ens besarém confonent la dolsor de la puresa dels nostres llabis y ab los brassos ab creu per més respecte.

ELV. Apárta't!...

RAF. De nit jo vetllaré 'l teu son, com la verge al altar, com aquesta verge; ¿ho sens Elvira? que tu ho serás per mí com ella.

ELV. (*no poguent resistir més.*) Proul...

RAF. Y fins que tu ho vulguis, fins que ya no ho siguis de 'n Felip, jo no faré més que besarte, pero sols com avans, y 't mimaré xamós y guardante com joya hermosa, esperaré ab anhel l' instant ab que 'm diguis que com á dona y tot ja serás meva.

ELV. (*habent arribat ja al paroxisme*). ¡Rafel!... ¡Rafel!... que 'm fas por.

RAF. (*ab passió creixent y tenint á Elvira presonera*). Contéstam; digas Elvira, contéstam!

ESCENA XI

DITS Y TAYONA. (*Per l' escala de la dreta.*)

ELV. (*com cridant ausili al veurer á Tayona que surt*). ¡Correu, Tayona!

TAY. (*correnthi; diu ab tó de dolsa recriminació*). ¡Rafelet!

RAF. (*esberat, donantse compte del seu estat*). ¡Per dó germana!

TAY. ¿Que feyas?

RAF. No ho sé 'l que 'm feya.

TAY. ¡Desgracia't!

ELV. (*colguentse escusar*). ¡Tayona!

TAY. Vesten, vesten d' aquí y depressa. (*signantli la porta de l' escala.*

RAF. (*com demantli perdó*). ¡Elvira!...

TAY. (*A Elvira*). ¡Qué 'l Felip no ho sápiga!

ELV. (*Anantsen pe 'l lloch indicat*). ¡May!

RAF. (*com avans*) ¡Elvira!...

ELV. (*barreja d' odi y passió*). Fuig; ¡t' aborreixo!

RAF. (*ferit en son cor*). ¿Qué?...

TAY. (*á Elvira insistint en que se 'n vagi*). Ves...

ELV. (*com avans*). ¡T' aborreixo!..... Sí... (*mutis, dreta*).

ESCENA XII

TAYONA y RAFEL (*aquest com alelat*).

TAY. ¡Rafelet! .. ¡fill meu!. . en nom de la nostra pobre mare, que desde l' altre mon prega per nosaltres, jo t' ho demano, déixala á la Elvira. . no hi pensis mes ab ella... sigas bó.

RAF. Que 'm fas plorar.

TAY. Aixís; plora, plora; que 't servirán de consol aquestas llágrimas.

RAF. Ja ho has sentit; m' aborreix.

TAY. No es pas vritat que t' aborreixi la Elvira; ella no 't pot aburrir, que té un cor d' angel y t' estima; pero 's recorda que es la muller de ton germá y tu Rafelet no t' en recordas pas sempre...

RAF. ¡Tayona!...

TAY. Sí... si jo ja ho se.. no cal pas que m'ho diguis; ha sigut un moment de bogería; tots ne tenim un arrel en aqueix mon; per aixó pequém devegadas, pero tu que ets un bon minyó y estimas á n' el Felip... ¿no es vritat que l' estimas?. . es lo nostre germá...

RAF. ¡Oh! si... si l' estimo.

TAY. Ja te 'n arrepenteixes; y la deixarás á l' Elvira qu' estiga tranquila á n' aquí, al costat de 'n Felip, cumplint com bona esposa.

RAF. Es que ella sutreix y jo no ho vull.

TAY. (*Fugint sorpresa*). ¡Y ara! ¿Y d' hont ho has trei?

RAF. Jo ho sé.

TAY. T'ho pensas, y t'ho pensas malament; que més contemplada ja no pot serne; tot quant t'hi plau es per ella.

RAF. Si no es aixó.

TAY. Déixat de caborias: sembla que 'l mal esperit hi trevalli dintre teu. ¡Deu nos en guarit; la Elvira es felís, la Elvira ho será sempre de felis, mentres tú no la vulguis una desgraciada.

RAF. Jo... may.

TAY. Aixís ho crech; no pot ser d' altre manera.

RAF. Es qu' ella plora.

TAY. No t'he vista may plorar; t'ho juro; també t'ho dirfa.

RAF. M' enganyas.

TAY. (*com ofesa.*) ¡Rafelet... la germana, la teva padrina no 't pot enganyar. No m'ho esperaba de tú qu' aixís me tractessis

RAF. Perdónam; si no ho sé el que 'm dich.

TAY. També ho crech.

RAF. Tinch necesitat de que ho sápigas: el Mateu m'ho ha dit qu' ella sofría.

TAY. (*fingint molta sorpresa.*) ¿El Mateu? ja ho entench tot. El Mateu es la burxa, ell ho es el mal esperit. No me n' esperaba d' altre. Aquest home es una mala cosa.

RAF. Potser l' acusas sense motiu.

TAY. Que si 'n tinch de motiu per creure qu' es un mal home. Ell lo que voldría es tentar á la Elvira y portar lo dol á casa nostra.

RAF. ¿Aixó?

TAY. Si. Fuigne d' en Mateu, fuigne com del llop rabiós del qüento que jo t' esplicaba quant érats nen; ¿te 'n recordas? aquell llop que tenint fam de menjarse la ovella y no poguentla may conseguir, per rabia y no més que per rabia, va tenir las malas entranyas d' estripar á mossegadas á n' els seus fillets que á n' el nieró esperaban á sa mare.

RAF. Prou; no 'm martiritsis més.

TAY. Si ho faig pe 'l teu bé; pe 'l bé de tots nosaltres, Rafelet.

RAF. Ja ho sé, jo t'ho estimo. Déixamhi parlar ab la Elvira un altre volta y després... prou; jo t'ho prometo.

TAY. Li parlarás si ho vols, pero al devant meu, tenintme á n' á mí per testimoni de las tevas paraulas.

RAF. M' está bé; com vulguis.

TAY. (*veyent apareixe á Felip pel foro*). El Felip torna; calla.

RAF. ¡Ell! (*sorprés*).

TAY. ¡Que Deu ens valgui!

ESCENA XIII

DITS Y FELIP (*aquest pe 'l foro*).

FEL. ¡Ah! hi ha 'l Rafel; que vens bé; per tu venía.

RAF. ¿Per mí?

FEL. Sí. Tayona, deixans sols que tinch de parlarlhi á n' el Rafel.

TAY. (*dolguentli de deixarlos sols.*) ¿Que vos faig nosa?

FEL. Mes que servey per ara: es assumpto d' homes el que hem de tractar.

TAY. ¿Ja puijaréu després?

FEL. No tardarém pas gayre.

TAY. ¿Que vols que s' arregli l' Elvira per anar á comedia?

FEL. No, es á dir, que fassi 'l qu' ella vulgui.

TAY. Aixís mateix l' hi diré. (*mutis dreta.*)

ESCENA ULTIMA

FELIP Y RAFEL

FEL. Seu y escolta; seu. (*Se assentan*) (*Pausa.*) ¿Qui soch jo per tú?

RAF. (*Turbat.*) No sé com contestarte.

FEL. Si la contesta es una 'm sembla que poca feyna hi tens, si potsé ¡més d' una allavors ja es un' altre cosa, rumíala y la trías; aboca la que més t' agradi.

RAF. Donchs ab una sola paraula te la puch donar.

FEL. Vinga.

RAF. Tu per mi ho ets tot.

FEL. Corrent.... ¿vols dir qué?...

RAF. Tot; ja ho sabs que sempre t' he tingut per un pare.

FEL. Y á un pare se 'l deu estimar.

RAF. Y se l' estima.

FEL. S' entent, quan lo fill es bó.

AAF. Jo 'm crech serne.

FEL. Molt bé; ja m' agrada que t'ho pensis. Donchs jo á n' a tú t' estimo com si t'ho fos de pare, perque 'l nostre 'ns estimaba á tots, hasta á tú, avans de que vinguessis al mon, perque ell se va morir que tú no havías nascut encara. Y en quan á respecte..

RAF. El que 't mereixes; tot el respecte.

FEL. Aixís es que tú no has pensat may en ferme una traició en causarme cap dany... ¿no es aixís?

RAF. Be ho es.

FEL. ¿Y tú, com á bon germá y com á bon fill me defensarías d' aquell que 'm volgués jugar una mala passada?

RAF. Ab la vida 't defensaría.

FEL. Com jo; pots tenirho per ben segur; ¡desgraciat del que 't volgués mal! ja sabs que may parlo en vá.

RAF. Ho crech bé.

FEL. Donchs á cap som; aquí mateix, qu' es un lloch á propósit, devant d' aquesta verge, que avuy se li fa la festa, vull que 'm contestis ab la má posada á n' aquí (*á n' el cor*) á tot lo que 't preguntaré.

RAF. Pots preguntarme.

FEL. ¿Tú estimas á la Elvira?

RAF. (*molt confós.*) ¿A la..?

FEL. Sí; á la meva dona... á la meva. No t' esveris y respón.

RAF. Jo vos estimo á tots; á tota la familia; pero més que á ningú á ne tú; ho pots ben creure.

FEL. Bueno; d' un altre manera. ¿Tú t' estimabas

á ne la Elvira, avans de serne de la nostre familia?

RAF. ¿Qué 't diré?...

FEL. La vritat; res més que la vritat.

RAF. Be m' agradaba la Elvira.

FEL. ¿Per casarthi?

RAF. No hi havía pensat may en casarme.

FEL. ¿Y després de serne ella de casada, segueix agradante?

RAF. ¡Oh!... es la teva muller...

FEL. No hi fá res; respón.

RAF. No, qu' es teva. (*pausa.*)

FEL. Y perqué has tornat al poble sens' escríuremho, com venint d' amagat? Per ella.

RAF. No.

FEL. Dígamho, qu' estich ansiós.

RAF. No, per la festa dels minayres; per la nostre festa...

FEL. No vull que m'ho juris, que m' enganyas.

RAF. ¡Germá!

FEL. Sí, m' enganyas, Rafel... pero jo t'ho estimo; que ho vull que m' enganyis; tingas més entenimentque jo. (*pausa.*)

RAF. ¿Vols res més de mí?

FEL. Aviat acabo. Míram, tinch el cap casi tot blanch, la cara mitj arrugada, aixó vol dir que 'ls anys hi son y que ningú ja me 'ls pot treure de sobre, ni 'l meu génit, ni la meva forsa, rés; quan els conto, m' entristeixo, Rafe ; ne tinch molts més que tú y sobretot molts més que la Elvira. . ¿M' escoltas?

RAF. Sí.

FEL. Quant me vaig casar ab ella, me vaig creure tornarli 'l pare que la desgracia se n'hi va emportar á la boca de la mina, en el moment en que 'n sortía aquell doll d' aygua ab la furia del foch... Y no vaig serho un pare per la Elvira, no; déixamtho dir; soch un espós jove, jove de cor y enamorat com un boig... ¡jo no m'ho haguera cregut may que 'l cor no envelleixi!... perque jo, Rafel, no 't sápiga greu que t'ho confessi, no 't fassi vergonya de sentirmho, que á n' á mí no me 'n fá de dirtho... n' estich gelós de la Elvira!. . la vull ab tota l' ánima.

RAF. (*dolguentli.*) ¿Perqué m'ho contas aixó?

FEL. T'ho conto perqué jo ho sé que tú l' estimas.

RAF. No.

FEL. Sí; y que tú la farías més felís, molt més felís que jo .. pero es meva, es meva y... dígamho, dígamho un altre cop que has vingut no més que per la festa dels minayres!

RAF. Per probartho que no hi tornat al poble per la E vira...

FEL. (*ansiós.*) Digas... digas.

RAF. (*ab esfors.*) Me n' entorno tot seguit á Barcelona y... quí sal! potser que no 'ns veyém més.. ¡siguèu ditxosos!

FEL. (*enternintse.*) ¡Rafel! .. ¡germá!... ¡sobre 'l meu cor!... ¡gracias! .. ¡compadeixten de mí! (*Quedan abrassats, Rafel contenintse 'l plor. Soptadament se separa d' en Felip, y fent mutis pe 'l foro, diu:*)

RAF. ¡¡Adeu!!

FEL. ¡Que 'l cel l'hi pagui! (*arrenca 'l plor.*)

TELÓ RÁPIT

ACTE TERCER

Menjador gran de casa d'en Felip. Al foro un finestral molt ample que dona al barri ó pati; á la esquerra y en primer terme, un altre finestral ó finestra que dona al barranch, ahont passa l'aygua que surt de la boca de la mina; en segón terme una porta y un'altre en últim terme ab un grahó ample que dona accés á la escala de pujar á un altre pis lateral de la casa, ahont s'hi trova la habitació de la Tayona y'l serve.y—A la dreta primer terme, porta que comunica á l'habitació de'n Felip y la Elvira; en segón terme un'altre porta que dona pas á la escala de baixar á l'entrada. —Mobles, cadiras y quadros antichs, tot repartit convenientment; al centre, una taula gran rectangular de fusta de pí, sense pintar; penja del sostre, queyent al mitj de la taula, un gros quinqué de petróli, ab pantalla molt ample; sobre la taula molts gots apilats; dos ó tres safatas ab borregos y carquinyolis; una coca ensucrada llarga, un porró gros ab vi. tres ó quatre ampollas, unas ab mistela y altres ab ayguardent; un parell de gerros y un canti ab aygua; una ganiveta. -Es de nit; el quinqué encés.—Durant l'acte y més acentuadament quan l'escena quedi sola ó ab pochs personatjes, se sentirá'l soroll de l'ayqua de la mina, pero de manera que no distregui'l diálech.

ESCENA PRIMERA

ELVIRA, *assentada á costat del finestral del foro,* TAYONA, *á vora seu;* FELIP, MATEU, BALDUFA, *y algúns Homes y Donas d'esquena al públich y de cara al finestral del foro, tots com escoltant la serenata que dona'l Coro que figura trovarse á baix al barri, ab homes del poble que portan atxas encesas, veyentse desde'l públich la resplandor dels llums que puja pe'l finestral.—Al aixecarse'l teló se sentirán forts aplaudiments de la gent que hi figura haber en el barri escoltant la serenata; los personatjes d'escena també aplaudeixin, menos Felip, Elvira y Tayona. que encare que ho dissimulan se'ls notará respectiva abstracció ab rahó al estat d'ánim en que'ls han deixat las escenas del acte segón —Tant en aquesta escena com en la següent, se recomana'l mohiment y animació propias del cas.*

BAL. ¡Molt bé! .. ¡de primera!

MAT. Es bona.

BAL. (*dirigintse á n'els de baix.*) ¡Tornéuhi, minyons!

Una veu ¡Que viscan els minayres!

(*Tots els de baix y 'ls d' escena, menos Elvira, Tayona, Mateu y Felip.*) ¡Viscan!

Una veu ¡Que visca 'l Felip!

TOTS ¡Visca!

BAL. (*fent indicació de que tothom calli.*) Cailéu, que hi tornan. (*cridant.*) «¡Que se repita»!... muixoni tothóm. (*molts fan indicació de silenci.*)

CORO

Los minayres son el Deu
del nostre poble,
perque han aixugat el plor
de tots los pobres;
tindrán la ditxa del cel
uns cors tan nobles,
y la eterna gratitut
del amor nostre.
Junts cantém, cantém minyóns
las sevas glorias,
que 'ls minayres son el Deu
del nostre poble.

(*Acaba la cansó tothom aplaudeix fort; molta alegría. En Baldufa anant seguint la cansó fent molta mimica.*)

BAL. (*cridant.*) ¡Que hi tornin! ¡Que hi tornin!

FEL. (*adelantantse, diu molt malhumorat.*) ¡Carlets!.. prou.

TAY. Sí; que ja 's fá pesada tantas vegadas

BAL. (*pregunta á n' el Felip, pero ab mitja por.*) ¿Que 'ls hi dich que pugin?

FEL. Que pugin. (*desapareix per entre la gent entrant al seu quarto, com fugint del bullici*).

BAL. (*desde 't finestral.*) ¡Noys!.. ¡los cantadors! tots aquí dalt á refrescar. (*se sent burgit á n' el barri de la gent que figura que 's retira y dels cantadors que pujan.*)

TAY. Apa, que ja está tot apunt.

BAL. (*per lo de la taula.*) Y que n'hi ha forsa.

TAY. Carlets, ja te 'n cuydarás.

BAL. Descuydéu; que no 'ls hi faltará res.

MAT. (*á Elvira*) ¿Qué t'ha semblat la cansó nova?

ELV. Molt bonica.

MAT. (*intencionadament.*) Si tot ho es de bonich en aquesta casa.

BAL. (*molt alegre, vejent entrar á n' els homes del coro.*) ¡Que ja son aquí!

ESCENA II

DITS Y TOFOL, MERO, SIDRO, TONI (*y molts homes, algúns ab atxas que portan uns apagadas y 'ls altres las van apagant al entrar en escena; molta animació; tots parlan baix los uns ab los altres*)

TOF. (*molt satisfet.*) ¿Qué 'ns hen dihéu?

BAL. (*donantse las mans uns y altres.*) Noys, que us «facilito»; toqueula.

TOF. (*allargant la má.*) Vinga.

MERO (*donantli la má.*) Gracias, Baldufa.
SIDRO Ja ho has sentit.
TOF. (*á un home qu' encara té l' atxa encesa.*) Tú, apaga l' atxa. (*l' apaga ab los peus.*)
TONI (*per haberse donat las mans.*) Gracias.
TAY. Au, no us entretinguéu.
BAL. Sí; que 's refreda; «vivo», demanéu (*senyalant la taula*) coca, borregos, carquinyolis, vi blanch, mistela...
TAY. Tabal; no 'ls hi diguis que ja ho veuhen. (*Baldufa repartint postras y beurer*)
TOF. ¡Oh! ho vehuen. . quan ho bebém, ho veurém. (*tots rihuen.*)
MERO (*admirat per l' agudesa.*) ¿No us ho deya?...
TAY. (*somrihent.*) Aquest Tófol, sempre 'n té una per dir.
TOF. Y per fer, que las faig totas.
BAL. (*repartint pastas*) Té; té tú; (*á un altre.*) apa, si 'n vols més demanan.
MERO (*dirigintse á la taula.*) Jo m'ho prench.
TAY. Ben fet. (*la Tayona també reparteix pastas y beurer.*)
BAL. Ja te 'n dona permís la justicia.
TOF. O sinó l' arrastras.
MERO (*sempre celebrant las agudesas d' en Tófol.*) Jus'. (*tots rihuen, menjan y behuen; molt mohiment.*)
BAL. Au, ansia, jovent, que tot se bessa avuy.
TOF. (*decidit ab la boca plena.*) ¿Ahont? que m'hi amorro. (*tots celebran l' acudit.*)
BAL. (*presentantli 'l porró.*) Té; amórrat ab aquet.
TOF. (*prenentlo.*) Vinga. (*Tófol aixeca 'l porró y fá un trago llarch, xerricant fort; algúns l'hi tiran micas de borrego. Mentrestant, Mateu haurá posat vi en un got y 'l porta ab un borrego á Elvira, qu' estava ab l' abstracció de avans. Baldufa y Tayona servint á tothom; Baldufa, de passada, anant menjant y traguejant sovint. Algúns fan cumpliments.*)
MAT. (*oferint á Elvira 'l cas de vi y 'l borrego.*) Elvira, qu' aixó es un mata penas y tú 'n tens moltas.
ELV. (*ab tó despreciatiu*) Ningú hos ho ha demanat.
MAT. Pero jo t'ho vull servir.
ELV. (*anantsen del costat d' en Mateu.*) Gracias.
MAT. Esquerpa... (*s'ho beu.*)
TOF. (*acabant de beurer.*) ¡Eh! ¿Qué tal?... ¿Qué hi torno?
SIDRO No; qu' aquest vespre no ballarías.
TOF. ¡Ximplet! jo he ballat y ballaré encare que fos a las foscas.
TONI (*pe 'l porró.*) Després feulo correr.
BAL. (*omplint un got de vi y oferintlo á Toni.*) Beu ab got; té, home; es més descansat.

TONI (*prenentlo.*) Vinga.

MERO (*satisfet; aixugantse 'ls llabis ab lo colze.*) Ma noy, quina coca. (*beu un trago.*)

TOF. (*referintse á ne la cansó, pregunta á tots.*) ¿Que la cantém altre cop.

SIDRO (*prenent lo porró d' en Mero.*) Vinga 'l xerrich. (*algúns contestan á n' en Tófol, que sí, altres que no, per lo qu' en Tófol diu:*)

TOF. Femho per vots. (*mentres en Tófol va preguntant un per un lo seu vot, dihent uns que sí, altres que no, la Tayona, dirigintse á la Elvira, sosté ab ella lo següent diálech.*)

TAY. (*á Elvira.*) ¿Y 'l Felip?

ELV. Deu ser al seu quarto.

TAY. Entrhi; potser no 's trova bé.

ELV. Jo sí qu' estich mitj morta, Tayona.

TAY. No 'n fassis cas; es el trasbals.

ELV. Quí sab.

TAY. Veshi; no l'hi deixis may de sol; ja sabs que 't vol sempre á la vora.

ELV. Es que 'l veig trist y 'm fá por.

TAY. (*acompanyant á la Elvira á la primera porta de la dreta.*) ¡Y ara!...

ELV. Si hos crido veniu (*mutis Elvira per la porta indicada. En aqueix moment Tófol haurá acabat de contar los que han dit que sí y 'ls que han dit que no y diu satisfet:*)

TOF. Guanyan els qu' han dit que sí.

BAL. Feu rotllo. (*tots se disposan á fer rotllo per cantar ta cansó, pero Tayona observantho 'ls diu:*)

TAY. Minyóns, potser que prou; el Felip sembla que no 's troba massa bé y voldría trencar una mica 'l son. (*tots desisteixen.*)

TOF. ¡Ah!... donsas, fora, primer es ell.

MERO No 'n faltaría d' altre.

SIDRO També es hora de comensá 'l ball. (*tocan deu horas del campanar del poble.*)

BAL. Mírat; ja senyalan las deu.

MAT. Y que no 'l deixéu perdre 'l primer vals que es el millor.

TOF. (*com si ell s'hi trovés.*) ¡Quinas empentas!

MERO Pujor el de la mitja hora.

TAY. (*á n' en Baldufa y referintse á tot lo de la taula.*) Tú y jo comensém á endressaro tot.

BAL. Somhi. (*Baldufa pren lo que Tayona va recullint de taula y ho entra á la porta de la esquerra; entrant y sortint y segóns hò marqui el diálech.*)

TAY. (*per lo de la taula, pregunta á tots.*) ¿No us convé pas res més?

TOF. Voléu callar; ara no 'ns faltaría altre cosa, que una bona balladora.

TAY. (*tot endressant lo de la taula.*) Aixó array.

MAT. De donas n'hi ha més que no 'n voldréu.

TAY. Cuydado á fer trinquis.
BAL. No tinguéu por.
TOF. Jo d' una 'n tinch ben bé prou de balladora; mentres m' agradi, s' entent.
TAY. Apa, donchs, á triarla.
TOF. Anemhi, companys.
TOTS Sí... sí.
TOF. «Alanta», y que no sigui res lo d' en Felip; si per un cas ja ho sabéu.
SIDRO También; «mandar.»
MERO ¿Si voléu que jo 'm quedi?
TAY. Gracias, no val la pena.
TOF. Vaja, aném, aném; santa nit tothom.
BAL. Qu' hos divertiu.
TOF. (*pregunta á n' en Baldufa.*) ¿Y tú?
BAL. Ja m'hi deixaré caurer més tardet.
MERO T' esperarém.
BAL. Balleune un per mí mentrestant.

ESCENA III

TAYONA, MATEU Y BALDUFA

MAT. ¿Y tant mateix es cert que 'l Felip no está bó?
TAY. Ben bé de cert no ho sé.
BAL. (*sortint de la porta primera esquerra.*) Ha sobrat de tot.
TAY. Mes val aixís.
BAL. Com que sempre teniu por de fer curt.
TAY. Aquells borregos y carquinyolis fícals á dintre de 'ls pots de vidre, que no 's remulleixin.
BAL. ¡Que 'n sou d' endressa la! (*mutis tot omplintse las butxacas de pastas.*)
MAT. ¡Oh! es que sí; sempre he dit lo mateix; valéu més or que no peséu; ¡quina llástima de no tenir jo més anys!
TAY. Deus volguer dir, ¿quina llástima de que jo no 'n tingui menos?
MAT. No, pero si encara feu goig.
TAY. Mateu; mira, ¿veus? (*pe 'l clatell.*) lo tinch ben net.
MAT. Que 'n sou de mal pensada.
TAY. No tant com tú.
BAL. (*sortint.*) Ja 'ls hi teniu á n' els pots y 'ls hi tapat.
TAY. Té; aquesta coca á n' el calaix de la taula de la cuyna. (*donantli.*)
BAL. ¿Que me 'n deu un tros?
TAY. Prentlo; porta aquellas dos bombetas que trovarás sobre la taula.
BAL. Ja l' has he vistas, ja.
TAY. Y 'ls mistos. (*Baldufa fá mutis. Després de endressar tot lo de la taula, haurá quedat una safata ab quatre gots posats abocats y una ampolla d' aygua.*

MAT. Donchs ho podéu creurer, Tayona; encara me fariau fer un mal pensamentot.

TAY. (*ab marcada intenció.*) Com que tú no 'n pots fer may cap de bó, no m' estranya.

MAT. Parléu ab un retintin...

TAY. ¡Oh! sí; lo que tens sort de la sort, Mateu.

MAT. Ara sí que no vos he entés.

BAL. (*sortint ab dos llums d' oli y una capsa de mistos, menja coca.*) Tot ho porto, las dos bombetas y 'ls mistos.

TAY. Déixaho aquí sobre. (*Baldufa ho fá.*)

BAL. ¿Qué vos sembla? ¿que li sabrá greu á ne 'l Felip, si dono un tom per l' embalat?

TAY. ¿Y á mi m'ho preguntas?

MAT. Si hi tens obligació de serhi; l' agutzil no hi falta may.

BAL. Bé; es que avuy no ho soch de justicia; avuy haig de ballar, que cada any ballo.

MAT. Ves, home, ves.

BAL. Ja li diréu, Tayona; per aixó ja donaré una passada avans de la mitjá hora.

TAY. Potsé 'ns trovaras á dormir.

BAL. ¿Qué no hi aniréu al embalat?

TAY. Sí; per embalats estém.

MAT. Y si que hi anirán; no 'n faltaría d' altre.

BAL. Qué me 'n hi vaig?

TAY. Qué estás per orgas, Carlets.

BAL. «Nada»; que sí; que hi tinch una deria; ja ho sabéu; 'ls de ca 'n Baldufa 'ls ballém tots 'ls que tocan. (*se sent lluny y esmortuhintse un passa-calle que toca l' orquesta*). ¡Ah! ¿sentiu? la passada ¡vóltala Carlets! (*mutis segona dreta*).

TAY. Y tu que esperas?

MAT. A n' el Felip, per si 'm mana «algo».

TAY. Si 't conegués el Felip... que te 'n voldría de lluny...

MAT. A fé d' home de bé, que portéu molt verí, Tayona.

TAY. ¡Oh! sí; desgraciat de tú que jo fos un home; la rabia m' ofega; may n' había tingut tanta. ¡Deu 'm perdó!

MAT. ¿Qué vos he fet? ¡pobre de mí!

TAY. ¿Y tu ets amich de 'n Felip?... ¿tú?...

MAT. Vos diréu.

TAY. Val mes que no 'l toquém aqueix punt.

MAT. ¿Pero bé; de que 's tracta? sapiguemho.

TAY. Deixemho correr.

MAT. Que no vull deixarho correr; ¿que potsé m' han llevat alguna mala fama y 'm teniu mala volensa?... diguéu.

TAY. Deus ser fill de terras dolentas.

MAT (*Decidit*). Prou; que may ningú m' ho había dit aixó.

TAY. Donchs sápigho, ja que ho vols y que Deu te 'n reguart que 'n Felip n' hegui esment.

MAT. *(Fingint calma)*. Vinga.

TAY. ¿Perque habías de dir á n' el Rafel que la Elvira sofría sent casada ab mon germá?

MAT. ¡Ja, ja, ja!.. ¿y aixó es lo que us té neguitosa? ja, ja, ja... aixó si que m' ha fet riure.

TAY. ¿L' hi has dit?

MAT. No ho sé si l' hi he dit; potsé sí; no tindría res d' estrany.

TAY. *(Sorpresa)*. ¡Com!

MAT. Si ho es de cert que hi sofreix...

TAY. ¡Mentida!

MAT. ¡Bo! y ara! ¡no vinguéu ab camándulas; que vos ho entenéu massa, que la Elvira no hi está bé al costat d' en Felip.

TAY. *(dissimulant.)* ¡Jo!...

MAT. Y prou que ho sé; que vos las coneixéu totas; ves ara quin dissimulo!

TAY. Mateu, tens molt mal cor.

MAT. Que n' anéu d' errada; si no me 'l coneixéu el meu cor. ¿Voléu saberho? donchs, jo sofreixo per la Elvira.

TAY. ¿Tú?

MAT. Ja ho veyéu com soch fet; y fins soch capás del sacrifici mes gros, per donarli en ella la tranquilitat y la ditxa que li manca.

TAY. Tú de lo qu' ets capás es de qualsevulga maldat.

MAT. Vaja; deixéus de paraulotas lletjas, que á una dona com vos, que sou tant de missa, no li escahuen massa y parlém clars.

TAY. No 't vull donar més conversa.

MAT. Dos paraulas y prou: vos...

TAY. ¡El Felip! *(veyentlo per la porta primera dreta.)*

ESCENA IV

DITS Y FELIP *(primera dreta.)*

FEL. Tayona; entra á dins y ajuda á ne la Elvira á acabarse d' arreglar.

TAY. ¿Tant mateix? ..

FEL. Sí; vull qu' aneu al embalat; vull qu' ella balli, que 's diverteixi.

MAT. Ben fet; jo us ho alabo.

FEL. *(diu aixó ab esfors de rabia.)* Y que 'ls ballará tots ab tú; mírat, ja 'ls hi tens compromesos; la vull veurer ben alegre... que rigui... que rigui forsa y sempre.

TAY. Potser no li vé de grat.

MAT. Com que vos no balleu.

FEL. No hi fá res; que jo ja disfrutaré vejentli á n' ella. Es jove encara la Elvira.

MAT. Ja ho crech.
TAY. ¿Qué hi vaig?
FEL. ¿No t'ho he dit? Aquest y jo comensarém á passar. (*la Tayona fá mutis per la primera dreta.*)

ESCENA V

FELIP Y MATEU

MAT. ¿El Rafel á Barcelona altre cop?
FEL. No me 'n parlis d' en Rafel; ¡deixal estar!
MAT. Bé; ¿pero ha vingut ó no ha vingut? ¿vos he enganyat?
FEL. Ja es fora.
MAT. ¿S' estiman ó no s' estiman?
FEL. ¿Qué ho sé jo?
MAT. No l' heu vist á n' ella, quina carona més tristota, d' ensá que 'l Rafel se n' ha anat?
FEL. Mateu, jo patiré fins que 'm mori; que s'hi barrejan dintre meu, una munió de cosas estranyas, que 'm malmetan l' ánima. No sé si ho podré soportar gayre temps.
MAT. Y lo pitjor de tot no es pas aixó; si la Elvira també us estimés menos mal.
FEL. ¿Que no m' ho mereixo? ¿que li falta? ¡tot es per ella! ¡¿vol vestits? tría 'ls més hermosos; joyas... las de més preu; fá 'l que vol; fins la deixo ballar... ja ho has sentit. ¿Qué haig de fer més per ella?
MAT. En el meu entendrer es una desagrahida.
FEL. Mateu... no 'n té de mals sentiments la Elvira.
MAT. Ya vos ho dich sempre; las donas son com las nous; jo bé n' hi tractadas de donas y tot just las conech una mica, no més que una mica.
FEL. Jo may n' había tractadas, may; sempre 'l trevall, sempre las minas. Vaig perdre l' enteniment! ¡y que me l' estimo!
MAT. A fe d' home de bé, que 'm sembla que encare ha de neixer la que á n' á mí m' arreplegui.
FEL. Donchs, ¿digas que en el mon tot es mentida?
MAT. D' aquestas historias no vos en vull parlar més per no encaparrarvos; aném, aném á sarau. (*Disposat á marxar*).
FEL. Ja ho veig clar que soch un ignorant. Homes com jo, no haurían de neixer; hi fem nosa á n' el mon.
MAT. ¡Oh! si que ho sou de bó. (*Desapareix per la segona dreta*).

ESCENA VI

TAYONA y ELVIRA *per la primera dreta. Elvira ricament vestida y enjoyada dú á las mans una manteleta y un mocador.*

TAY. ¡Felip!... no hi es.

ELV. Si ja estich bé; no 'l cridéu; hi anirém al embalat; si, hi anirém; deixeume reposar una mica més. (*S' assenta*).

TAY. ¡Quina festa!... ¡válgans Deu! ¿vols que 't fassi una tassa de tila?

ELV. No; ja 'm passará.

TAY. Desseguida estaré.

ELV. Gracias.

TAY. Tú mateixa.

ELV. No vos canseu; jo vos ho estimo.

TAY. Ja ho sabs que á n' á mí no 'm cansas may; jo lo que voldría es véurer ben alegre.

ELV Si ja m'hi veuréu; si ja n' estich d' alegre; pero... qué vos diré; las riallas no venen quan jo mes las voldría; ara las voldría y. . (*esclatant ab plor.*) deixeume plorar.

TAY. (*conmoguda y dissimulant.*) Pero.... ¿qué tens?

ELV. Que 'l Rafel se n'ha anat y no 'l veurém més!

TAY. Elvira... per Deu, aconsó at; que jo també me l' estimo; es mon germá.

ELV. (*de sopte y com revifantse d' alegría.*) ¿Vos ho sabéu que me l' estimo?. . ¡digueumho, digueumho! ¿y no 'm renyeu? ¿y me 'l puch estimar? ¿vritat que jo soch bona y que no fallo á n' el Felip estimantme á n' el Rafel desde lluny? perque jo no l'hi vull á la vora meu...

TAY. Ja ho sé.

ELV. Que jo aquesta tarde, quan ell me parlaba y me parlaba tenintme agafada, jo li he dit després que l' aborría... ¿ho heu sentit?

TAY. Sí.

ELV. Y no l' aborreixo, no, Tayona; que jo me l'estimo, y 'm moriré si ell no torna... pero li he dit perque no li vull á la vora que soch d' en Felip, soch seva y ho seré mentres Deu vulga.

TAY. Sí, filla, sí; ara no hi ha remey; es un nus que no 's desfa; no més lo trenca la mort; aconsólat pensant ab l' altre vida; 'l Felip te vol molt y es bó, que per tú ho faria tot.

ELV. Si jo també 'l vull y... ja ho sabéu, procuro qu' estiga sempre content de mí; y ara... desde avuy en endevant, l'hi diré més cosas y me 'l miraré més... perque ell ho vegi que jo me l' estimo... molt... com ell á n' á mí.

BAL. (*cridant desde baix.*) ¡Tayona!

TAY. Calla; que algú crida.

BAL. (*desde baix.*) ¡Tayona!
TAY. Es en Carlets. (*anant al finestral del foro.*)
BAL. ¿Qué hi ha Carlets?
BAL. El Felip diu si anéu... que vos espera.
TAY. (*cridant.*) Digali...
ELV. (*ab neguit*) Que sí; si, Tayona.
BAL. (*cridant més*). No us sentho.
TAY. (*á la Elvira*). ¿Vols dir?
ELV. (*ab esfors*). Si.
BAL. (*cridant més*). ¿Qué?
TAY. (*contestant á ne 'l Baldufa*). Que desseguida.
BAL. Está bé; diu que tanqueu de cop, que ell se n' ha endut las claus.
TAY. (*á ne 'l Baldufa*) Bueno.
BAL. (*cridant com anants en*) Que no triguéu.
TAY. (*baixant al proceni*). Me sembla que fem un bisbarat; més te valdría anar al llit.
ELV. Si 'l Felip ho vol.
TAY. Es per tú.
ELV. No hi fa rés; pero ell ho vol; que jo allí dintre l contradía y s' ha enfadat.
TAY. Pero no ballarás.
ELV. Pel meu gust no; ja vos ho podeu pensar; pero sí ell m' ho mana, 'l vull creure.
TAY. No t' hi obligará pas á que ballis.
ELV. Diu que aixís me divertiré.
TAY. Y quinas estranyesas! Está gelós de tú á més no poguer y vol que ballis... y ab altres, qu' ell no 'n sab.
ELV. Tampoch ho entench jo.
TAY. Avans no ho era pas aixís.
ELV. Que hi farém, ell ho disposa.
TAY. Paciencia, filla.
ELV. Quan volguéu.
TAY. Abrigat, que l' ayre de la nit es traidorot. (*posantli la manteleta*). Aixís.
ELV. Y vos?
TAY. Jo array; ab aquesta mica de mocador ne tinch ben be prou, per quant sortím. Anem. (*Encent una bombeta*).
ELV. Si. (*aixecantse.* ¡Ay! no puch; tinch las camas que no 'm poden dur. (*cayent asentada*).
TAY. Sí, jo ja t'ho deya; fem un disbarat ¿deixemho correr?
ELV. ¿Y 'l Felip?
TAY. Mirat, jo t' acompanyaré á n' el teu quarto y vaig á dirli a n' ell.
ELV. No, de cap manera, que s' alarmaría.
TAY. Donch l' esperarém.
ELV. Si 'n Carlets vingués...
TAY. Qui sab; potser torni y podriam enviarli un recado.
ELV. Sobretot no li diguéu pas qu' estich malalta.
TAY. ¿Vols dir?

ELV. De cap modo: es que no n' estich de malalta... ¿ho sentiu?

TAY. Si fá ó no fá totas dugas debém estar de la mateixa manera; jo també fora més bona per anarmen á jeurer que per res més.

ELV. ¡Oh! sí, pobre Tayona; vos també sofriu.

TAY. No 'n passis pena per mí.

ELV. Aném, aném al embalat.

TAY. (*ab interés.*) Pero, ¿no ballarás?

ELV. Si no podré.

TAY. Que 'l Felip t'ha compromés els balls ab en Mateu y...

ELV. (*de sopte, esfarahida.*) ¡El Mateu!... ¡may!

TAY. ¡Ben fet! no ho vulguis.

ELV. Aquest homé no 'l puch sentir parlar, ni sols véurel; que 'm diu unas cosas y 'm mira ab uns ulls que m' esbera. No, no m'hi deixéu de sola ab ell; ni una mica.

TAY. (*animantse.*) Y si ho sapiguessis qu' ell ha sigut qui ha dit á n' el Rafel que tú sofrías vivint ab el Felip.

ELV. (*ab goig.*) ¡Ah! ¿ell l'hi ha dit? .. ¿y com ho sab?

TAY. (*ab mirada de recriminació.*) Pero aixó no es cert; tú no hi pateixes al costat de 'l Felip.

ELV. (*volguent dissimular.*) ¡Ay!... no... no... ¿pero d' ahont s'ho ha tret el Mateu?

TAY. Enredos qu' ell posa, qui sab ab quins fins.

ELV. (*resolta.*) Ara sí que no hi vull pas anar al embalat; si 'm prometéu anárvosen á dormir, jo també me n'hi vaig desseguida.

TAY. Te faré companyía.

ELV. Si no ho necesito; fora una mortificació ben inútil.

TAY. Donchs, fins á ne 'l teu quarto y me 'n vaig á ne 'l meu.

ELV. Aixís sí; que vull dormir forsa... ¡forsa!... fins que 'l cor me digui prou. (*mutis primera dreta ab llum.*)

ESCENA VII

BALDUFA Y TAYONA. (*Baldufa ab llanterna y claus segona dreta.*)

BAL. Santa nit... ¡Ay, ay! Y no hi son; si no pot ser qu' hagin sortit; ¿per ahont haurían passat?

TAY. (*surt per la primera dreta; ajusta la porta*). ¡Ah! has tornar?

BAL. Ja ho deya que hi foran; sí, y ara ab las claus y tot, que m' ha dit 'l Felip que us vingués á buscar, perqué la lluna fa 'l ximple y vos faré llum que 'l camí no es massa bó. Au quant volgueu... que l' embalat fa enveja de mirar... la catifa nova... las aranyas novas...

miralls nous... posat al mitj jo, m' hi veig quatre vegadas. (*tot encenent lo llum d' oli y apagant lo quinqué.*

TAY. Donchs, has vingut al punt.

BAL. Ja hi estéu á punt?

TAY. Si; per anar al llit.

BAL. (*sorprés*). ¿Com s' entén al llit?

TAY. Entorneten las claus, tanca las portas y li dius á n' el Felip que tant l' Elvira com jo no 'ns trobém massa bé...

BAL. (*sorprés*). ¿Qué teníu?

TAY. Y hem anat a dormir; ab aixó que 'ns trobará al llit.

BAL. ¿Qué es de debó?

TAX. Y tan de debó.

BAL. Vaja, que la feu massa grosa de no venir al ball; aquesta tarde ja os heu venut la comedia y ara...

TAY. Que hi vols que ti hi digui; passa aixís; si tu 't trovesis com jo no estarías pas per orgas.

BAL. Si es ball ab orquesta.

TAY. Ni per orquestas; li dius aixís y res més.

BAL. (*conformantse*). Bueno, bueno; que paséu molt bona nit y que demá vos trovéu més reixidas.

TAY. Y tú que 't diverteixis.

BAL. (*tot anantsen segona dreta*). Jo si que... tots els ballaré! (*Tayona que ja ha apagat lo quinqué; ajusta 'l finestral del foro y fa mutis ab la bombeta á la má per la porteta del angul esquerra. L' escena queda completament fosca*).

ESCENA VIII

RAFEL *á poch* ELVIRA. (*Algùns segons després de desapareixer Tayona y que se sentirá mes clar que may lo soroll de l aygua de la boca de la mina, apareix en Rafel ab molt misteri per la porta segona dreta y dirigintse cautelosament al foro, obra de bat á bat lo finestral, mirant á baix, fins que fá una indicació satisfactoria, perqué 'l Baldufa figura haber sortit ja de la casa; per lo finestral entra la claror de la lluna que s' apaga als pochs segons fins que torna á entrar á la sortida de la Elvira y no 's mou hasta 'l final del acte; després el Rafel sempre cautelosament y com recantli, 's dirigeix á la porta primera de la dreta y ab esfors després d' un altre intent truca molt baix, ab los nusos de 'ls dits, y observant que no li contestan torna á trucar com avans pero més fort y Elvira desde dintre diu: «Ja podeu entrar que la porta es ajustada». Al sentirho en Rafel fá indicació de desagrado y torna á trucar com avans, sortint casi desseguida la Elvira ab la cabellera estesa y mitj despullada dihent al obrir la porta: «Si es ajustada». Paraula que no pot acabar per la forta sorpresa que li causa 'l Rafel, fent un crit que aquell li apaga posantli la má á la boca*).

ELV. (*de dintre*). Ja podeu entrar, que la porta es ajustada. (*Rafel tornant á trucar*).

ELV. (*sortint*). Si es ajustat... ¡¡Rafel!!...

RAF. Chist!... no cridis.

ELV. ¿Ets tú?

RAF. (*ab tó baix*). Calla. Aixís com aquest dematí he vingut ab recansa, al marxar aquesta tarde, m' ha faltat la voluntat y.. ho pots creure: amagat dintre del bosch del puig d' una hombra y allí plorant com un nen que s' ha perdut, me miraba 'l poble dint e la fontalada y... no he pogut tornármen á Barcelona; que jo be ho volía, que ho he jurat á mon germá; pero... había de despedirmen de tú; per aixó he vingut, aquí 'm tens.

ELV. Si 's descubreix Rafel... ¡que pateixo!

RAF. No tinguis por, que ningú m'ha vist, ningú. Al ser vespre per entre 'ls esbarsés del rieral que n'hi ha molts... mirat; (*ensenyantli la má ab sanch.*) m'he punxat.

ELV. ¡Hasta sanch! ¡pobret!

RAF. Qué hi fá si jo ho volía. Caminant com lladre que 'l somatent el busca, jo tot arrupit he arribat fins á n' aquí molt á la vora... á la vora teu y .. ja hi soch; no me 'n treguis que ja me 'n aniré sens que m'ho diguis; no me 'n treguis.

ELV. Pero ¿com has entrat?

RAF. Amagat he sentit la cansó nova y... ¡quina tristesa m'ha fet perque jo no la sentía al costat teu! Quan tots han sigut fora, hasta 'l Felip que jo l'hi vist sortir, arrapat per la paret he saltat al barri; més tart en Carets ha obert deixant ajustada la porta d' entrada... y ja ho sabs;... tan sols per tú ho hi fet tot... perque 'm diguis si es vritat que m' aborreixes; si tú ja no ets la Elvira d' avans de quan eram noys, de quant ens besavam!

ELV. (*no poguent(contenir sa passió.*) Rafel... Rafel .. que no puch més.. ¡déixam que 'm matas!

RAF. ¿No es cert que no m' aborreixes? ¿que jo 'm mereixo que m' estimis, perqué jo t'hi he estimat tota la vida? Dígamho; dígamho.

ELV. (*ab esfors, pero ab ferm amor.*) Sí... ¿y ara qué més vols?

RAF. (*ab goig.*) Y ho has dit que sí!

ELV. (*resolta.*) Sí; t' estimo.

RAF (*abrassantla.*) ¡Gracias! (*ab esfors.*) Y ara... un petó.

ELV. (*ab energía.*) ¡Aixó may! soch d' en Felip.

RAF. Ja ho sé, no 'm martiritsis; déixam, déixam que te 'l fassi; un no més al mitj del front y... será potser l' últim adeu de la nostre despedida.

ELV. (*no poguent resistir y cayent en brassos d' en Rafel.*) ¡Rafel! ¡Per compassió!...

RAF ¿No ho veus?... ¡Si ho ets de meva! (*pausa. abrassats va per ferli un petó 'n Rafel á la Elvira y 'ls sorprén la veu d' en Felip.*)

FEL (*desde dintre, figurant que puja per la escala*) ¡Elvira!

ELV (*separantse esfarahits l' un del altre.*) ¡Ell!

RAF. ¡Mon germá!

ELV. ¡Fuig!... (*indicantli 'l finestral.*)

FEL. (*desde dintre pujant.*) ¡Elvira!

ELV. (*insistint.*) Salta pe'l finestral.

RAF. (*acobardit s' arrecona en últim terme de la esquerra.*) No puch que 'l cor se 'm gela.

ELV. (*anant ab esfors á rebre 'n Felip.*) ¡Verge María!

RAF. ¡Deume forsas, Senyor! (*tol aixó molt ráput.*)

ESCENA ÚLTIMA

DITS Y FELIP (*per la segona dreta. Elvira surt á rebre 'n Felip per evitar que vegi á n' en Rafel y dar lloch á que aqueix fugi.*)

FEL. (*entrant.*) ¡Elvira!

ELV. (*coslantli molt.*) Aquí 'm tens.

FEL. ¡Com!.. ¿no estás bona?... ¿qué 't passa?... ¿érats ja al llit?... Respón.

ELV. (*contestant d' esma.*) Sí.. sí.

FEL. (*agafantla y volguentla baixar en primer terme del proceni y véurerla.*) Vina; seu.

ELV. (*resistintsi primer; després espantada diu:*) No... ¡perdó!

FEL. (*sorprés. Escampant la vista per la escena y vegent á n' en Rafel.*) ¿Perdó?...¡¡Túl! ¡En Rafel á n' aquí! ¡á casa meva! ¡ab la Elvira y junts tots dos! ¡Y sols!... Ab el dimoni... Vínam... vinam aquí... ¡Acóstat! no; ja 't vinch á buscar, no 't moguis. (*agafant fort á ne 'l Rafel*)

RAF. (*acobardit.*) ¡Germá!

FEL. ¡Calla! que jo no ho soch de germá teu; que tú y jo no ho som nats d' una mare!... ¡M' has enganyat!.. y plorabas... y fins jo he plorat...

ELV. (*refentse s' acosta á ne 'l grupo.*) ¡Soch ignocenta!

FEL. (*ab despreci y odi.*) Es pregunta que no 't faig ni vull saberho. (*ab rabia á n' en Rafel, rebregantlo.*) A n' á tú 't vull; á ella la deixo A n' a tú, no més que á n' á tú!... ¡que t'ho mereixes!

ELV. ¡Per misericordia, Felip! ¡Soch vostre!

FEL. (*sempre ab despreci y odi.*) ¡Jo t' escupo y te aborreixo! ¡Fuig d' aquí! ¡Vésten lluny!... Sígaho de tothóm menos meva; que ja 't pot pendre 'l primer que 't vulgui y que t' aprofiti com á rebutx de mala dona.

RAF. (*ab tó suplicant y reprimint sas energías.*) ¡Germá... que la Elvira es virtuosa... t'ho juro.

FEL. (*sempre igual.*) Com tú; aparellats tots dos y ab un altar .. que hos resin com á sants... aixó voldríau... ¡Malehit sigas!

ELB. (*fent lo que indica.*) ¡Felip!... espós meu... de genolls; mireumhi... Jo vos estimo no més que á ne vos...

FEL. ¡Calla!... ¡apartat! que la xardor dels petóns qu' hos heu fet, m' ofega!

RAF. (*agenollantse.*) ¡Felip!... ¡germá!... ¡pare meu! que ho ets de pare...

FEL (*molt enérgich.*) Jo no 't soch res.

ELV. ¡Felip!...

RAF. ¡Compassió! (*cayent arrodillat.*)

FEL. Rés; y per probartho.. (*va per escanyar á ne 'l Rafel y en aquest precis moment cau mort.*) ¡Ay! (*Elvira y Rafel, horroritzats se ajupan per amparar lo cadávre de 'l Felip.*)

ELV. ¡¡Felip!!

RAF. ¡Germá!

ELV. ¡¡Mort!!

RAF. (*al tocarse ab Elvira, de sopte recula esfarahit y amagant lo rostre entre sas mans, diu:*) No... ¡Ell ens separa! (*Felip mort en terra; Elvira abrassantlo; Rafel en l' actitut indicada. La lluna ilumina 'l quadro y se sent lluny lo primer vals del embalat y aprop lo soroll de l' aygua de la boca de la mina.—Teló.*)

FÍ DEL DRAMA.